

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU | Muotoilun koulutusohjelma

TEEMU KARTTUNEN

LUMOTTU VIIVA

– NUORTEN FANTASIAKIRJAN KUVITTAMINEN

OPINNÄYTETYÖ | Toukokuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2013
Muotoilun koulutusohjelma

Sirkkalantie 12 A
80100 JOENSUU
p. 050 311 6317, p. 050 438 7550

TEKIJÄ

Teemu Karttunen

NIMIKE

Lumottu viiva – Nuorten fantasiakirjan kuvittaminen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön aiheena on nuorten fantasiakirjan kuvittaminen. Tavoitteena on tehdä Santeri Viljakaisen kirjoittamaan Lumottu Talvi -fantasiatarinaan kuvituksia, jotka välittävät kuvitettavan kohdan tunnelman, syventävät fantasiamaailmaa ja sen hahmoja sekä lisäävät mielenkiintoa koko tarinaa kohtaan. Kuvitusten avulla pyritään varmistamaan tarinalle myös kustantaja. Valmiiden kuvitusten lisäksi tavoitteena on ymmärtää aiempaa paremmin koko kuvitusprosessia sekä kehittyä kuvittajana.

Työskentelyn aluksi kävin läpi nuorten fantasiakirjojen kuvituksia ja etsin niille tyypillisimpiä ominaispiirteitä. Lisäksi perehdyin kirjan kuvittamiseen yleisellä tasolla. Fantasiakirjojen kuvituksiin ja alan kirjallisuuteen tutustumalla pyrin löytämään vinkkejä, joista olisi hyötyä kuvitusprosessissa. Ennen varsinaisten kuvitusten tekoa oli luonnosteltava tarinan maailmaa ja hahmoja. Valmiista kuvituksista keräsin palautetta kuva-analyysin muodossa graafisen suunnittelun opiskelijoilta.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi yhdeksän kuvitusta, joita tarjottiin yhdessä tarinan kanssa kahdelle kustantamolle. Loput kuvitukset valmistuvat kustantajan varmistuessa. Opiskelijoilta ja kirjailijalta saadun palautteen perusteella valmistuneet kuvitukset ovat tunnelmaltaan onnistuneita, tukevat tarinaa ja ohjaavat katselijan mielikuvia oikeaan suuntaan.

KIELI

Suomi

SIVUJA 47

LIITTEET 1

ASIASANAT

kuvittaminen, kirjan kuvitus, nuorten fantasiakirjallisuus

THESIS
May 2013
Degree Programme in Design

Sirkkalantie 12 A
FI 80100 JOENSUU, FINLAND
tel 050 311 6317, 050 438 7550

AUTHOR

Teemu Karttunen

TITLE

"Lumottu viiva" – Illustration of a Fantasy Novel for the Youth

ABSTRACT

This thesis focuses on illustrating a fantasy novel for the youth. The goal was to create illustrations for fantasy story Lumottu Talvi, written by Santeri Viljakainen. The objectives of the illustrations were to create artwork suitable for young people, to pass on the tone of the story and to add interest towards the whole text. The illustrations would also help the story get published. In addition, the aim was to obtain a better understanding of the whole illustration process in general and develop as an artist.

The project started by getting to know what illustrations in fantasy novels are like, what is characteristic to them and what is important in book illustrations in general. The aim was to find out useful hints to help throughout the illustration process. The implementation of the project consisted of designing the fantasy characters and fantasy world and executing illustrations. Feedback from the finished illustrations was gathered in a form of image analysis done by graphic design students.

The outcome of the project was nine illustrations, which were sent to two publishers along with the story. Rest of the illustrations would be finished after receiving a publisher. The feedback gathered from students and the author suggests that the finished illustrations manage to support the story and guide the viewer's mental image towards a right direction.

LANGUAGE

Finnish

PAGES 47
APPENDICES 1

KEYWORDS

illustration, book illustration, fantasy novel

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Viitekehys	6
2.2 Toiminta-asetelma	7
3 NUORTEN FANTASIAKIRJALLISUUS JA KUVITUKSET	9
3.1 Fantasia kirjallisuuden lajina	9
3.2 Kuvitukset fantasiakirjoissa	10
4 KIRJAN KUVITTAMINEN	14
4.1 Kuvitettu kirja ja kuvituksen rooli	14
4.2 Kuvan rakentamisen keinot	16
5 KUVITUSPROSESSI	18
5.1 Oman tyylin ominaispiirteet	18
5.2 Hahmojen suunnittelu	20
5.3 Fantasiamailman luominen	23
5.4 Kuvitettavien kohtien valinta	25
5.6 Valmiit kuvitukset	28
5.7 Kirjan kansi	34
6 PALAUTE VALMISTUNEISTA KUVITUKSISTA	36
6.1 Palautteen kerääminen kuva-analyysin avulla	36
6.2 Kuva-analyysin tulokset	37
7 PROSESSIN ARVIOINTI	40
8 POHDINTA	42
LÄHTEET	44
KUVALÄHTEET	45
LIITTEET	46

JOHDANTO

"Olipa kerran tyttö nimeltä Bianca..." alkaa Santeri Viljakaisen kirjoittama, nuorille suunnattu fantasiatarina *Lumottu Talvi*, johon kirjailija toivoi minun tekevän kuvituksia. Viljakainen oli tutustunut piirustuksiini internetin taidesivustolla Harhakuva.org, ja uskoi tyylini sopivan kirjoittamansa tarinan tunnelmaan. Koska fantasia-aiheet ovat aina olleet olennainen osa piirustuksiani ja kuvittajan ura pitkäaikaisena haaveena, lähdin innostuneena projektiin mukaan.

Suostumuksen myötä opinnäytetyöni aiheeksi muotoutui nuorten fantasiakirjan kuvittaminen. Vaikka fantasiakirjojen kuvitukset ovat lukukokemuksina pääpiirteissään tuttuja, havahduin pohtimaan millaisia niiden kuvitukset loppujen lopuksi ovat. Onko fantasiakirjojen kuvituksilla jonkinlaisia yhteisiä pelisääntöjä? Kuinka yleistä niiden kuvittaminen on ja millainen on ylipäätensä onnistunut kirjan kuvitus? Aloin myös miettimään millainen kuvittaja itse olen? Muun muassa näihin kysymyksiin pyrin löytämään opinnäytetyössäni vastauksia.

Koska *Lumottu Talvi* oli vielä vailla kustantajaa, tarkoituksena oli tehdä kuvituksista valmiiksi vain osa, noin kymmenen kappaletta, jotka osaltaan houkuttelisivat kustantamoita tarttumaan tarinaan ja loisivat selkeämmän mielikuvan lopullisesta teoksesta. Loput kuvitukset valmistuisivat kustantajan varmistuessa. Tavoitteena on luoda mahdollisimman yhtenäinen ja onnistunut sarja kuvituksia, jotka tuovat esille tarinan tunnelman sekä toimivat kiinnostavana ja mielikuvitusta ruokkivana lisänä tekstin joukossa. Samalla pyrin ymmärtämään aiempaa paremmin kuvitusprosessia sekä kehittämään itseäni kuvittajana.

LÄHTÖKOHDAT

Kuvitus- ja opinnäytetyöprosessi sai alkunsa kirjailijan ottaessa sähköpostitse yhteyttä tammikuussa 2012. Viljakaiselta oli julkaistu aiemmin muutamia kirjoja ja hän uskoi myös Lumottu Talvi -tarinan tavoittavan kustantamoiden mielenkiinnon. Tutustuttuani tarinaan yhdyin kirjailijan mielipiteeseen ja suostuin tekemään kuvituksia.

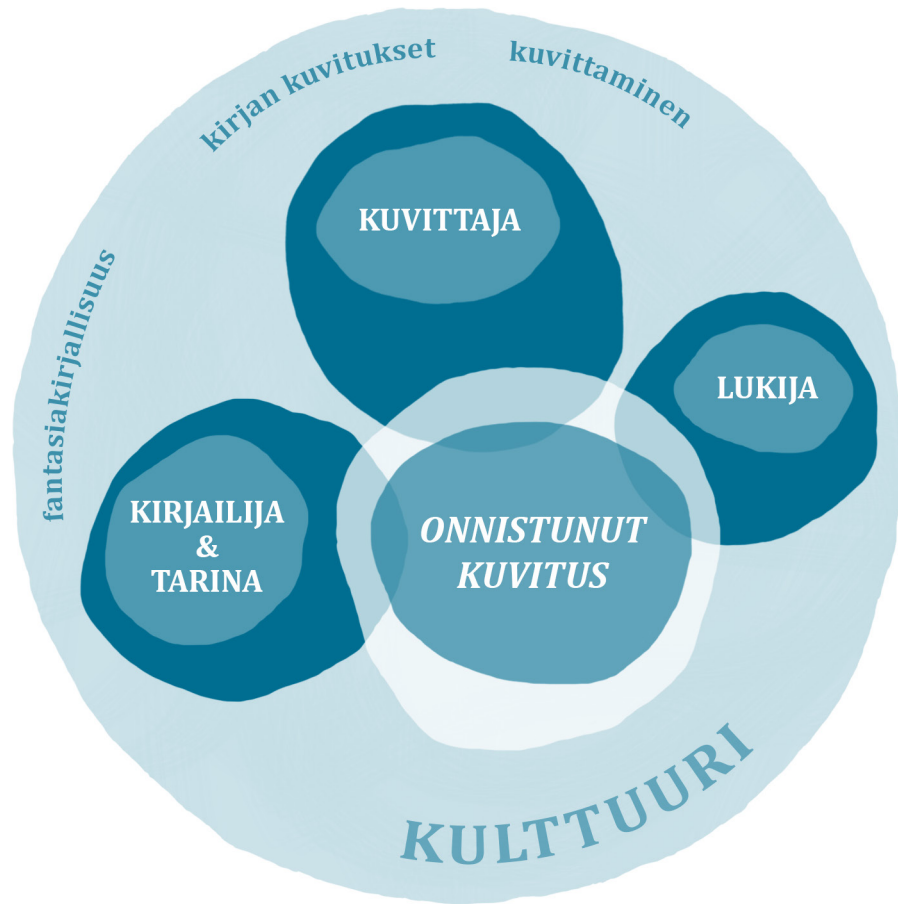
Viljakainen kuvailee kirjoittamaansa tarinaa näin: *"Tarina kertoo Bianca työstä, joka lähtee etsimään kadonnutta ystäväänsä. Sattuman kautta hän tapaa menninkäisen, joka johdattaa hänet Wisteria -nimiseen maailmaan, jota koettelee ikuinen talvi. Siellä tyttö tapaa muun muassa perhosia rakastavan kutoja Spyderina Webin, kellojen keskellä asustavan koruseppä Turgidin, ailahtelevasta mielialasta kärsivän taidemaalari Vivaldo Iriksen, ja kiertävän liekkikieli Tulisydämen. Wisteria on sekotus 1800-luvun viktoriaanista Eurooppaa ja pimeää keskiaikaa, jota jättiläiset, peikot ja muut tarujen kummajaiset asuttivat."*

Lumottu Talvi -tarinan kuvittaminen on tähän mennessä mittavin kuvitusprojektiini, jossa täytyy visualisoida käytännössä koko tarinan luoma maailma hahmoineen ja tapahtumapaikkoineen. Aiemmin tekemäni kuvitukset ovat olleet pääasiassa yksittäisiä kuvia tai muutaman kuvan sarjoja. Koska tarinalla ei ollut vielä kustantajaa, kuvitusten tekoon oli mahdollista käyttää aikaa. Halusinkin syventyä kunnolla fantasiamaailman luomiseen, tiedonhankintaan ja kuvitusten valmistamiseen. Kirjailija koki myös kuvitukseen paneutumisen onnistuneen lopputuloksen kannalta hyvänä ratkaisuna.

2.1 Viitekehys

Lumottu Talvi -tarinan kuvitukset ovat julkaistaessa osa kirjan kuvitusten pitkää jatkumoa. Valmis kuvitus on aina monen osan summa ja onnistuneeseen loppu-

tulokseen vaikuttaa kirjailijan kirjoittama tarina, kuvittajan työpanos ja lopullisen käyttäjän, eli lukijan, mielipide kuvituksesta (kuva 1).

Kuva 1. Visuaalinen viitekehys.

Sekä kirjailija, kuvittaja että lukija käsittelevät kuvituksia kulttuurinsa pohjalta sekä henkilökohtaisen historiansa ja kokemustensa kautta. Kirjailijan kirjoittamassa tarinassa peilautuvat hänen omat kokemuksensa ja aiemmin kirjoitetut kirjat, koko kirjallisuuden historia. Kuvittaja tulkitsee tarinaa omien kokemustensa kautta, ja hänen työhönsä vaikuttaa aina jollakin tavoin muiden kirjojen kuvitukset, toiset kuvittajat sekä erilaiset kuvitustyyli. Myös lukija katsoo, tulkitsee sekä vertaa kirjaa ja sen kuvituksia aiempiin näkemiinsä kuvituksiin.

2.2 Toiminta-asetelma

Kuvittaminen ja fantasiakirjojen kuvitukset ovat melko tuttuja entuudestaan. En ole kuitenkaan koskaan varsinaisesti pohtinut kirjojen kuvituksia tai niiden sisäl-

töä ja merkityksiä lukiessani. Käsitykseni 'hyvästä' kirjan kuvituksesta perustuu mututuntumaan. En ole myöskään analysoinut omaa kuvitusprosessia kovin tarkkaan piirtäessäni, joten pyrin syventymään sekä fantasiakirjojen kuvitukseen että omaan työskentelyyn ennen varsinaisten kuvitusten tekoa.

Analysoimalla kirjastoissa ja kirjakaupoissa olevia kuvitettuja nuorten fantasiakirjoja, uskon löytäväni fantasiakirjalle tyypillisiä ominaispiirteitä, joita voin hyödyntää tai tarpeen tullen välttää kuvituksissani. Perehtymällä kuvittamista, sekä kuvituksen ja kuvittajan roolia käsittelevään kirjallisuuteen, toivon puolestaan löytäväni ennakkokäsityksiäni tukevia tai rikkovia vinkkejä sekä ohjenuoria, joiden avulla voin luoda parempia kuvituksia.

Lumottu Talvi on lapsille ja nuorille suunnattu fantasiatarina. Viljakainen rajaa kohderyhmän noin 10–20 ikävuoteen, ja koko opinnäytetyöprosessin ajan pyrin pitämään tuon ikähaarukan mielessäni. Esimerkiksi tutustuessani fantasiakirjojen kuvitukseen, käsittelen vain selkeästi nuorille suunnattuja, suomalaisia tai suomeksi käännettyjä fantasiakirjoja. Pyrin tekemään kuvituksista sellaisia, että ne kiinnostaisivat sekä nuorempaa että vanhempaa lukijaa.

Perehdyin fantasiakirjoihin ja kirjan kuvittamista käsittelevään kirjallisuuteen alkuvuodesta 2012, ja samanaikaisesti aloin luonnostelemaan tarinan hahmoja, maailmaa sekä suunnittelemaan kuvituksia. Luonnostellessani pyrin havainnoimaan työskentelytapojani sekä analysoimaan kuvitustyylini vahvuuksia, heikkouksia ja ominaispiirteitä. Ensimmäiset yhdeksän kuvitusta valmistuivat loppuvuodesta 2012 ja joulukuussa kirjailija lähetti tarinan sekä kannen ja kahdeksan valmista kuvitusta kahdelle suurelle suomalaiselle kustantamolle, Otavalle ja Tammelle. Odotellessamme vastauksia keräsin valmistuneista kuvituksista palautetta graafisen suunnittelun opiskelijoilta kuva-analyysin avulla. Palautteen pohjalta pyrin arvioimaan onnistumistani ja löytämään kehityskohtia tulevia kuvituksia ajatellen.

Valmiiden kuvitusten lisäksi tavoitteenani on ymmärtää entistä paremmin koko kuvitusprosessia ja kehittyä kuvittajana. Prosessin jälkeen toivoin olevani ammattitaitoisempi ja kaikin puolin valmiimpi kuvittaja.

NUORTEN FANTASIAKIRJALLISUUS JA KUVITUKSET

3.1 Fantasia kirjallisuuden lajina

Perinteisimmäksi fantasiakirjallisuudeksi luetaan yleensä tarinat, joissa seikkailee velhoja, lohikäärmeitä, peikkoja tai muita mielikuvitusolentoja. Tarinoiden hahmoilla on usein käytössään myös erilaisia taikavoimia ja maagisia esineitä. Fantasiakirjallisuutta voidaan määritellä ja kategorisoida lukuisin eri tavoin, ja esimerkiksi sadun ja fantasian eroa on välillä vaikea hahmottaa. Yhteistä fantasiakirjoille kuitenkin on, että ne pohjautuvat usein erilaisiin taruihin tai kansanperinteisiin. Fantasiatarinoiden maailmat ovat yleensä myös joko täysin vieraita mielikuvitustodellisuuksia tai selkeä osa omaa maailmaamme, jolloin tavalliseen arkeen sekoittuu erilaisia yliluonnollisia elementtejä.

Fantasiakirjallisuudessa käsitellään samoja teemoja kuin muussakin kirjallisuudessa, mutta yksi yleisimmistä on hyvän ja pahan välinen taistelu. Nuorten fantasiakirjallisuudessa esille nousevat usein erilaiset kasvutarinat, jotka puhuttelevat aikuis-tuvaa nuorta lukijaa. (Sisättö 2006, 9–18.)

Fantasiakirjallisuuden suosio on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Monet kansainvälisesti menestyneet fantasiakirjasarjat, kuten Taru Sormusten Herrasta ja Harry Potter, ja erityisesti niiden pohjalta tehdyt menestyselokuvat sekä muut oheistuotteet ovat lisänneet kiinnostusta koko genreä kohtaan. Suomalainen fantasiakirjallisuus on suunnattu pääsääntöisesti lapsille ja nuorille, mutta muualla sitä julkaistaan sekä lasten- ja nuorten- että aikuistenkin kirjoina. (Leinonen & Loivamaa 2006, 6.)

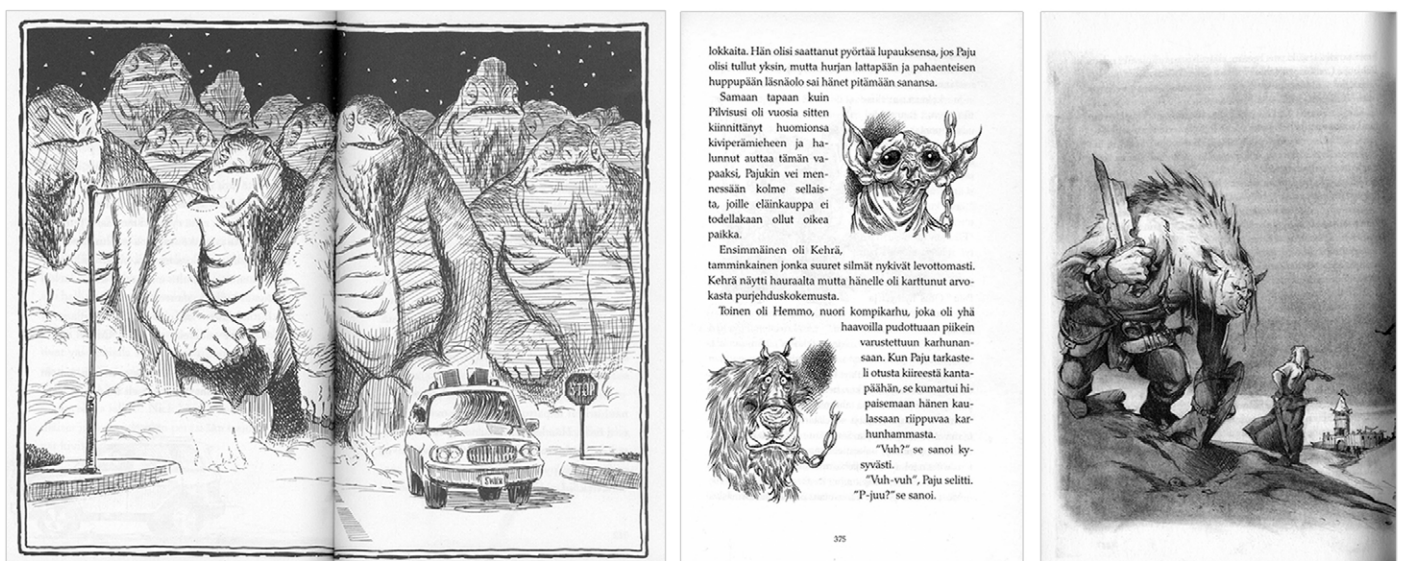

3.2 Kuvitukset fantasiakirjoissa

Fantasiakirjojen kuvitusten ominaispiirteet olivat osittain tuttuja jo entuudestaan. Tutustuttaessa kirjakauppojen ja kirjastojen nuorten fantasiakirjatarjontaan selviää, ettei fantasiatarinoita kuviteta sen useammin kuin muutakaan kirjallisuutta. Sisäsivuilla kuvituksia on melko harvoin, mutta kansia koristaa useammin näyttävä kuvitus. Mitä nuoremmalle lukijalle kirja on suunnattu, sitä todennäköisemmin siinä on myös kuvituksia. Aikuisille suunnatuissa fantasiakirjoissa kuvituksia on käytännössä vain kannessa.

Osassa kirjoista kaikki kuvitukset ovat samankokoisia ja toisissa niiden koko vaihtelee läpi tarinan. Jos kaikki kuvitukset ovat kooltaan esimerkiksi sivun kokoisia, niitä on yleensä vähemmän, kun taas pienikokoisia kuvituksia on enemmän. Huolimatta lukumäärästä, kuvituksia on melko tasaisin välein pitkin tarinaa. Kuvituksia on sijoiteltu sekä lukujen alkuun, loppuun että tekstin sekaan. Kun kuvitus on tekstin seassa, tekstikenttä seuraa usein kuvituksen muotoa. Kuvitukset on voitu rajata kehyksin tekstialueen kokoisiksi tai ne voivat jatkaa sivun reunan yli (kuva 2).

Kuvituksissa esitetään yleensä tarinan päähahmoa tai -hahmoja erilaisissa tilanteissa tai potrettimaisesti muusta ympäristöstä irrotettuna. Tausta ja maisemat jätetään usein kokonaan kuvaamatta. Kuvituksissa on useammin eriskummallisen

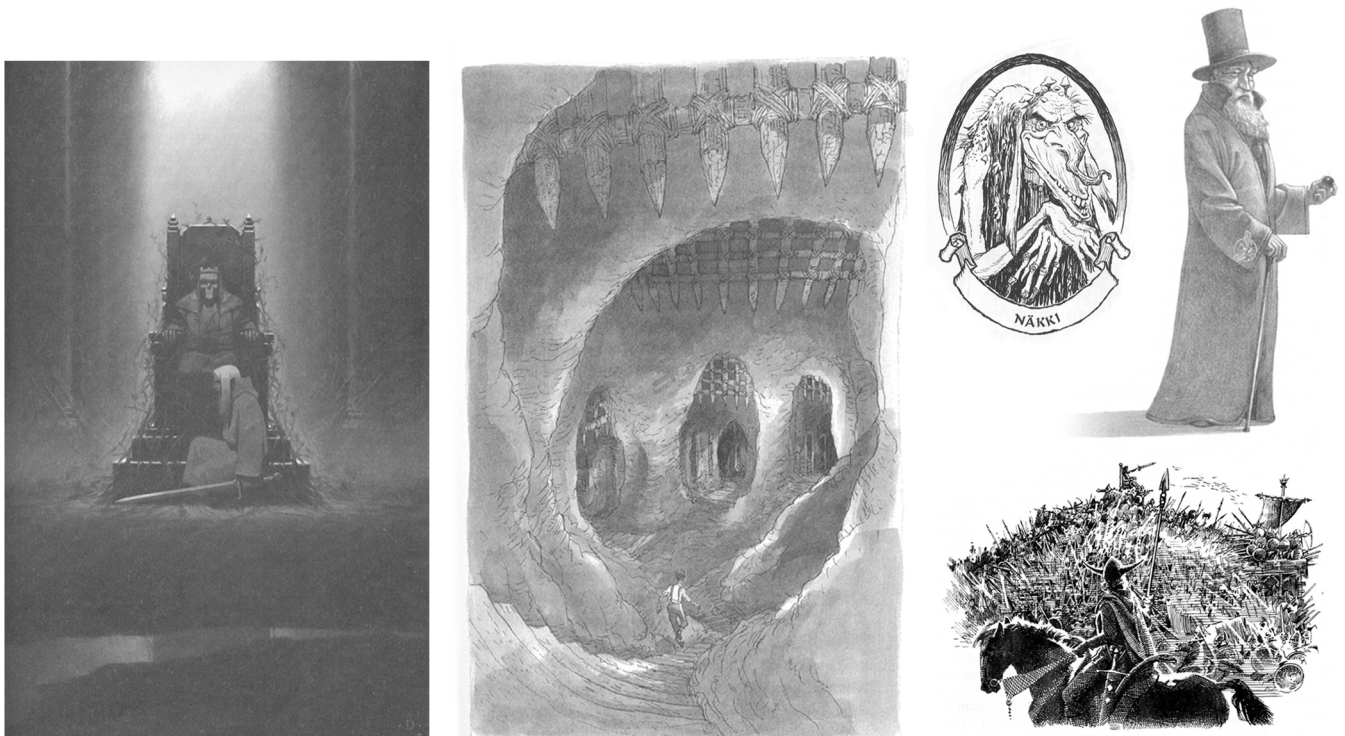

Kuva 2. Kuvitusten sijoittelu- ja kokoeroja nuorten fantasiakirjoissa.

näköisiä fantasiahahmoja, kuin 'tavallisia' ihmisiä. Myös erikoisia laitteita ja apuvälineitä kuvataan paljon. Kuvitusten aiheina ovat yleensä tarinan käännekohtat, vauhdikkaat ja vaaralliset tilanteet sekä tunteikkaat kohtaamiset.

Nuorten fantasiakirjojen kuvitukset ovat sisäsivuilla pääsääntöisesti mustavalkoisia. Värilliset kuvat kiinnittävät huomion mustavalkoisia paremmin, mutta mustavalkoiset kuvitukset sulautuvat helpommin osaksi mustavalkoista sivua, eivätkä nosta painokustannuksia värillisten kuvitusten tavoin. Kuvitusten koko vaihtelee tekstin seassa olevista pienistä kuvituksista sivun kokoisiin, sekä koko aukeaman kattaviin kuvituksiin. Kuvituksena saattaa olla myös pelkästään pieniä ornementaalisia kuvioita luvun alussa.

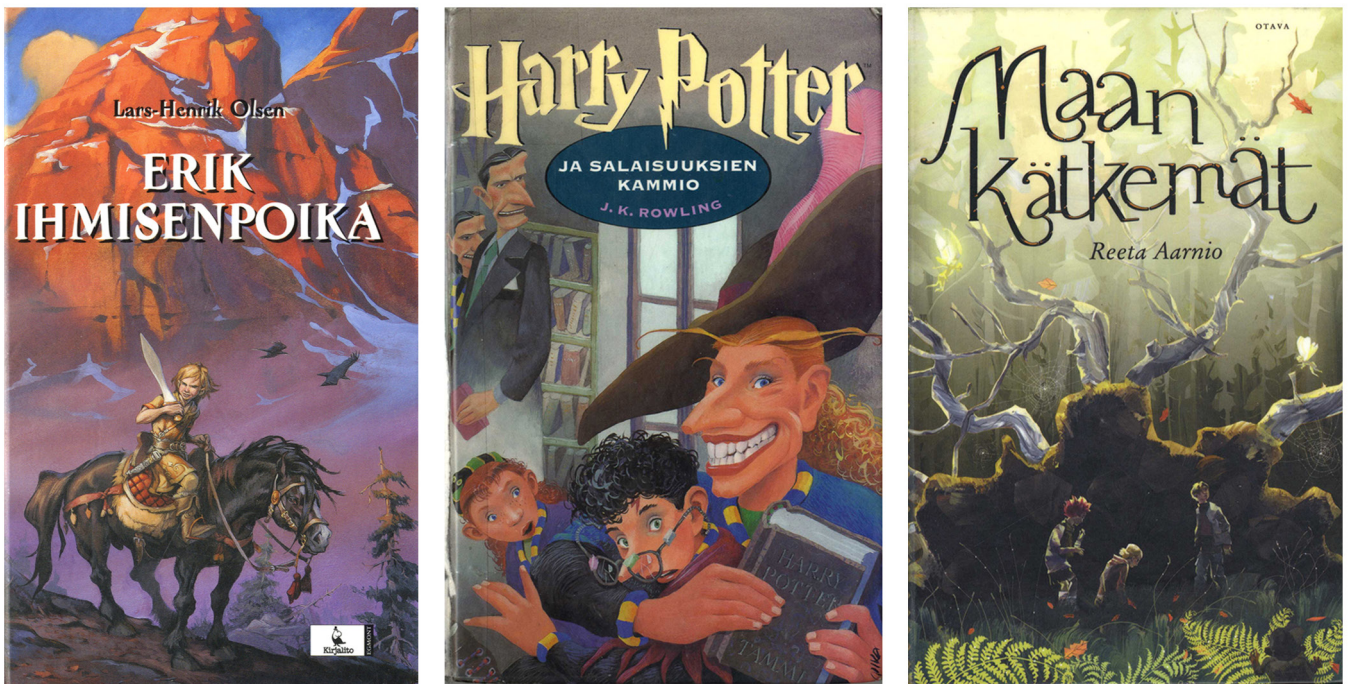
Valtaosa kuvituksista on viivapiirroksia ja toteutettu todennäköisesti musteella, joko kynällä piirtäen tai siveltimellä maalaten. Joukossa on myös lyijykynätöitä sekä sävykkäämpiä, maalauksellisia akvarelli- eli vesivärikuvituksia (kuva 3). Yksi harvoista vastaan tulleista fantasiakirjoista, jonka kaikki kuvitukset ovat värillisiä, sisältää myös sarjakuvakerrontaa.

Kuva 3. Erilaisia välinevalintoja ja kuvitustyylejä fantasiakirjojen kuvituksissa.

Kuvitustyyli vaihtelee lähes realismia tavoittelevasta, hyvinkin pelkistettyyn ja tyyli-
liteltyyn. Vanhemmissa kuvituksissa on nähtävissä selkeästi realistisempi ja jäy-
kempi kuvaustapa, kun taas uudempien kirjankuvitusten tyyli on lennokkaampaa
ja leikkisämpää. Toisin kuin esimerkiksi mainosten ja aikakauslehtien kuvitukset,
fantasiakirjojen kuvitukset eivät vaikuta seuraavan orjallisesti julkaisuhetken suo-
situimpia kuvitustyyliä. Uskon että kunkin kirjan kirjoitustyyli ja tarinan maailma
vaikuttavat kuvitustyylin valintaan ohikiitäviä trendejä enemmän. Kirjan elinikä on
myös huomattavasti mainoksia ja lehtiä pidempi, joten kirjojen kuvituksissa saate-
taan tästäkin syystä suosia hieman ajattomampaa kuvaustapaa. Tyyliiltään kuvituk-
set säilyvät samanlaisina läpi kirjan, jos sisäsivuilla on kuvituksia, myös kansi on
yleensä saman taiteilijan käsialaa.

Kuva 4. Nuorten fantasiakirjojen etukansia.

Nuorten fantasiakirjojen kannet (kuva 4) ovat pääosin kuvitettuja, mutta toisi-
naan niissä on kirjailijan ja kirjan nimen lisäksi vain pelkistettyä grafiikkaa. Kuvi-
tuksessa esiintyy yleensä kirjan päähenkilö tai -henkilöitä jossakin tarinalle tun-
nusomaisessa ympäristössä. Kannessa ei kuvata tarinan loppuratkaisua, vaan joko
yksittäistä tarinankohdtaa tai siinä voi yhdistyä useampi kirjan tapahtuma kollaa-
simaiseksi kokonaisuudeksi. Kannet ovat yleensä värikkäitä ja ne on toteutettu si-

säivujen kuvituksia maalauksellisemmin. Uusimpien kirjojen kansissa on käytetty enemmän digitaalista maalausta. Kannessa esiintyvät hahmot vaikuttavat usein olevan menossa jonnekin, tai odottavan jotakin, mikä tukee hyvin nuorten fantasia-kirjojen keskeisimpiä teemoja: matkantekoa ja nuoren sankarin kasvua aikuiseksi.

Kun fantasiakirjoja käännetään eri kielille, alkuperäiskuvitukset pysyvät usein tarinan mukana käännöskielestä huolimatta, mutta uusintapainoksissa ja erityisesti kansissa, kuvitus saattaa vaihtua tutumman kuvittajan tuotokseen. Tunnetuimpia suomalaisia fantasiakirjojen kuvittajia lienevät suomenkielisen Harry Potter-kirjasarjan kannet tehnyt Mika Launis sekä useampia fantasiakirjoja ja sarjakuvia kuvittanut Petri Hiltunen. Fantasiakirjoissa on myös mm. Jussi Kaakisen ja Ossi Hiekkalan tekemiä kuvituksia. Ulkomaalaisista kuvittajista suomalaisillekin fantasiakirjojen lukijoille tutuimpia lienevät moniosaisen Spiderwickin kronikat -kirjasarjan kuvittaja, yhdysvaltalainen Tony Diterlizzi sekä lukuisiin satu- ja fantasiakirjoihin kuvituksia tehnyt englantilainen Chris Riddell.

KIRJAN KUVITTAMINEN

4.1 Kuvitettu kirja ja kuvituksen rooli

Kirjan kuvittamisella on pitkä historia. Ennen kirjapainotaidon keksimistä kirjat tehtiin käsityönä, kuten myös kirjoihin tulleet kuvitukset. Ensimmäisiä kirjoihin tehtyjä kuvituksia olivat käsinmaalatut koristeelliset alkukirjaimet eli anfangit ja erilaiset dekoratiiviset köynnökset. Kirjapainon kehityksen myötä kirjojen painamisesta tuli yhä helpompaa ja nopeampaa, jolloin myös kuvitusten määrä kirjan osana alkoi lisääntyä. Nykyisin kuvituksia on niin lasten katselu- ja kuvakirjoissa, nuorten ja aikuisten romaaneissa kuin erilaisissa taide- ja runokirjoissakin.

Kuvituksia sisältävät kirjat voidaan jakaa karkeasti kuvakirjoihin, joissa kuvat ovat tekstiä tärkeämpiä, sekä kuvitettuihin kirjoihin, joissa kuvia on vähemmän ja tekstillä merkittävämpi asema. Ruotsalainen kuvakirjojen tutkija Ulla Rhedin on esittänyt tarkemman luokittelun, jossa hän jakaa kaikki kuvia sisältävät kirjat kolmeen eri kategoriaan. Luokittelu ei ole ehdoton, vaan kategoriat voivat sekoittua samassa kirjan sisällä.

1) Laajennetuissa kuvakirjoissa on vähän tekstiä ja kuvituksen tehtävänä on tekstin laajentaminen, tällaisia ovat esimerkiksi lapsille suunnatut katselu- ja lorukirjat.

2) Alkuperäisissä kuvakirjoissa kuvitukset, teksti ja taitto ovat tiiviissä yhteydessä, eikä kuvituksia ymmärrä täysin ilman tekstiä, eikä tekstiä ilman kuvaa. Valtaosa lasten kuvakirjoista kuuluu tähän kategoriaan.

3) Eeppiset kuvakirjat ovat puolestaan täysin ymmärrettäviä ilman kuvituksia. Kuvitusten rooli on enemmänkin tekstin vahvistaminen, ne ovat tekstille lojaaleja ja kuvaavat sen tärkeimpiä kohtia. (Ylimartimo 1998, 54–55.) Kuvitettuna Lumottu Talvi sijoittuisi tähän kategoriaan.

Siinä missä taide on itseilmaisua varten, kuvitus toimii tekstin tai jonkin muun asian tukena. Kuvituksen tehtävänä on viihdyttämisen, somistamisen ja tekstin tukemisen lisäksi välittää visuaalisia viestejä, lisätä kiinnostavuutta ja edesauttaa katsojan mielikuvien syntymistä. Kuva voi antaa myös täysin uudenlaisen tulkintatavan tekstille. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 14–16.)

Kuvitus pysäyttää aina yhden hetken tarinasta. Kuvittaja voi kuvituksillaan joko hennosti tukea ja rikastaa kerrontaa, tai luoda aivan oman, tarinasta suurestikin poikkeavan maailman, joka ei onnistuessaan kuitenkaan ole ristiriidassa tekstin kanssa. Kuvittaja muuttaa sanat näkyväksi kuvaksi ja kuva toimii ylykkeenä lukijan omalle mielikuvitukselle. Teksti ja kuvitus muodostavat yhdessä mielikuvan, jonka pohjalta lukija lähtee tulkitsemaan tarinaa. (Ylimartimo 2001, 80–95.)

Jokainen lukee kuvaa kulttuuristen käsitysten ja ennakkoluulojen kautta, tulkitaan vaikuttavaa sekä koulutus, kokemukset että henkilökohtainen historia. Ellei kuvittaja ole kuvittamansa tarinan kirjoittaja, myös hän on lukijan tavoin tekstin tulkitseja, ja lähestyy tarinaa oman persoonansa ja kokemustensa kautta.

Kuvitus pyrkii yleensä myös jonkinlaiseen esteettisyyteen ja miellyttävyyteen, silloinkin kun kuvataan epämiellyttäviä aiheita. Esteettisyys ja miellyttävyys perustuvat yksilöllisiin tunteisiin ja maailmankuvaan, on kulttuurista riippuvaista mikä mielletään esteettisesti kauniiksi. Iän myötä katsoja ymmärtää taidetta ja kuvituksia paremmin sekä alkaa arvostaa niissä eri asioita. Esimerkiksi alakoulu-ikäiset lapset arvostavat enemmän realistista kuvaustapaa, mutta myöhemmin myös kuvan ilmaisullisuuteen, tyyliin ja muotokieleen aletaan kiinnittää enemmän huomiota. (Hatva 1993, 65–80.)

Fantasian satumaailmaa kuvitettaessa kuvittaja käyttää yleensä sille tyypillistä, realismista poikkeavaa sadunomaista ilmaisutapaa. Tällöin on kyse informoivasta deformaatiosta. Kun kuvituksessa on erikoisia muotoja, vääristettyjä mittasuhteita, epätavallinen perspektiivi, liioiteltuja ja ei-luonnollisia yksityiskohtia, dekoratiivisia elementtejä tai odottamattomia värejä, lukija ymmärtää välittömästi katsovansa reaali maailmasta poikkeavaa fantasiamaailmaa. Lukija siirtyy näin kuvitusta kat-

sellessään hetkessä reaali maailmasta sadun ja fantasian pariin. (Ylimartimo 1998, 43–44.)

Mutta onko sadun tai fantasiatarinan kuvittaminen lainkaan tarpeellista? Kuvan voidaan katsoa sitovan liaksi katsojaa, se saattaa vieroittaa tekstistä tai olla ristiriidassa lukijan mielikuvien kanssa. J.R.R. Tolkienin teoksilla on ollut suuri vaikutus nykyiseen fantasiakirjallisuuteen, mutta hän esitti viimeisinä elinvuosinaan kielteisen mielipiteen tarinoiden kuvittamiseen. (Vesterinen 2001, 33.)

Hatva (1993, 133–134) on kuitenkin sitä mieltä, että jos kuvituksella voidaan katsoa olevan yksikin mielekäs tehtävä, se on tarpeellinen. Huonolla kuvituksella taas ei ole minkäänlaista funktiota. Ylimartimo (2001, 83) puolestaan toteaa kuvan merkityksen jäävän loppupelissä makuasiaksi - on tilanteesta ja tulkitsijasta riippuvaista, koetaanko kuva tekstin rikastajana vai rajoittajana.

Vaikka kuvitusten tarpeellisuudesta voidaan olla montaa mieltä, joskus ne onnistuvat kohoamaan tärkeydeltään tunnusomaiseksi osaksi tarinaa. Esimerkiksi 1800-luvulla julkaistujen Liisa Ihmemaassa -kirjojen kuvitukset ovat saavuttaneet lähes ikonisen aseman. John Tennielin tekemiä, kirjailijan luonnosten pohjalta syntyneitä kuvituksia pidetään usein ainoina ja oikeina Liisa Ihmemaassa -kuvituksina, joiden vaikutus näkyy niin kirjasta tehdyissä elokuva- kuin peliversioissakin. Samoin esimerkiksi Spyderwickin kronikat -kirjasarjan kuvitusten tyyli on selkeästi havaittavissa kirjoista tehdyssä elokuvaversiossa.

4.2 Kuvan rakentamisen keinot

Kuvittajalla on käytössään lukuisia keinoja luoda mielenkiintoisia ja esteettisesti miellyttäviä fantasiakirjan kuvituksia, jotka tukevat tekstiä ja tarinan tunnelmaa. Länsimaissa katse ohjautuu kuvassa jokseenkin lukusuunnan mukaan, vasemmalta oikealle. Suorakulmion muotoisella sivulla katse hakeutuu automaattisesti kuva-alan nurkkiin, mutta katsetta voidaan ohjata kuvapinnan eri elementeillä, värin, viivan, muotojen ja tyhjän tilan avulla. Katse kiinnittyy tehokkaasti myös paljon informaatiota sisältäviin yksityiskohtiin sekä voimakkaisiin väri- ja valöörikontras-

teihin. Myös kuvassa esiintyvien henkilöiden katseiden suunta ohjaa voimakkaasti kuvan katselijan omaa katsetta. (Hatva 1987, 49–50.)

Ihmisen hahmo ja erityisesti kasvot ja silmät ovat kuvassa myös tehokkaita katseenvangitsijoita. Ihminen etsii oudostakin kuvasta tuttuja elementtejä, koko kuva-ala mielletään usein tilaksi, jonka alareunaa voidaan pitää lattiana, yläreunaa kattona ja sivureunoja seininä. Tästä ja lukusuunnasta johtuen, kuva-alan vasemmassa laidassa oleva elementti näyttää tulevan kuvaan ja oikeassa laidassa oleva näyttää liikkuvan pois. Kuva-alan ylälaidassa oleva elementti puolestaan vaikuttaa putoavan ja kallellaan oleva objekti kaatuvan. (Hatva 1987, 48; Hatva 1993, 58.)

Kuvapinnan alaosa mielletään etualaksi ja kuvitellaan näin ollen olevan lähempänä. Paksujen viivojen mielletään myös olevan lähempänä kuin ohuiden. Kuvakulman valinnalla voi painottaa eri asioita: alaviistosta kuvattu objekti vaikuttaa tärkeämmältä, kookkaammalta ja voimakkaammalta kuin yläviistosta kuvattu kohde. Sommittelun avulla kuvaan saadaan liikkeen tuntua, keskeissommittelu vaikuttaa staattiselta, mutta kun sitä rikotaan, kuvaan syntyy liikettä. Vaaka- ja pystyviivat luovat levollisuutta, diagonaalit linjat liikkeen tuntua. Liikettä voi kuvata myös sarjakuvis- sa esiintyvien ”vauhtiviivojen” avulla. (Niemelä 2003, 60–66.)

KUVITUSPROSESSI

Kuvitusprosessi alkoi tarinaan perehtymisellä. Lumottu Talvi on melko perinteinen fantasiatarina, jonka vauhdikkaat tapahtumat ja mielenkiintoiset hahmot pitävät otteessaan alusta loppuun. Luin tarinan ensin muutamaan otteeseen ja keskustelin sen synnyttämistä mielikuvista kirjailijan kanssa. Tämän jälkeen aloin luonnostelemaan hahmoja sekä tarinan maailmaa ja poimin tekstistä kuvitettavaksi sopivia kohtia, kunnes lopulta aloin tekemään itse kuvituksia.

Kuvittaja ja kirjailija sopivat yleensä keskenään, kuinka tiiviisti he työskentelevät kuvitusprosessin aikana. Toisinaan kirjailijoilla on ehdotuksia niin hahmojen kuin kuvitusten sisällönkin suhteen ja kuvitukset saattavat syntyä yhteisen kehitystyön tuloksena. Osa kuvittajista taas haluaa työskennellä koko projektin ajan hyvin itsenäisesti, jolloin kirjailijan ensimmäinen maistainen kuvittajan visiosta saattaa olla valmis kuvitus. (Pääkkönen 2012, 34.) Vaikka Viljakainen antoikin hyvin vapaat kädet sekä hahmojen että kuvitusten suhteen, halusin hänet osaksi koko suunnittelu-prosessia, jotta lopputulos tyydyttäisi molempia. Kirjailija kommentoi koko projektin ajan luonnoksia, sekä esitti joitakin ehdotuksia ja toiveita niin hahmoihin kuin kuvitettaviin kohtiin liittyen.

5.1 Oman tyylin ominaispiirteet

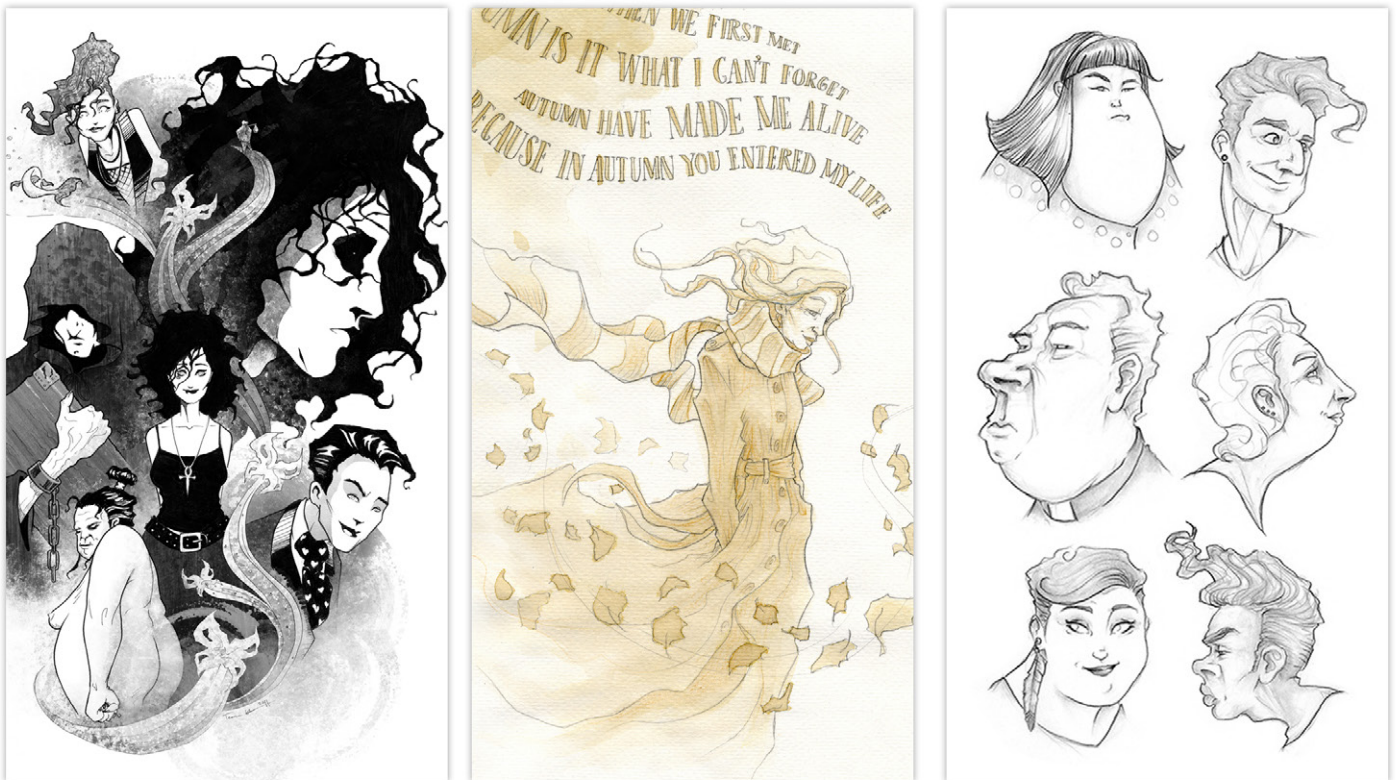
Koska Viljakainen pyysi minua tarinansa kuvittajaksi juuri piirustustyylin takia, aloin kuvitusprosessin alussa pohtimaan mikä on tyylilleni ominaisinta. Kävin läpi vanhoja piirustuksiani ja mietin mitä elementtejä piirustukseni yleensä sisältävät ja mitä niistä puuttuu. Olen kuullut piirustustyylini olevan tunnistettava, mutta mikä siitä tekee sellaisen.

Piirtämäni kuvat ovat useimmiten mustavalkoisia tai yksivärisiä, leikkisän synkkiä viivapiirustuksia, joissa erilaiset hahmot ovat pääroolissa. Työvälineenä suosin

yleensä lyijykynää ja tussi- tai rajauskynää. Tyypillisintä piirtämissäni hahmoissa on jonkinlainen kulmikkaus sekä eläväisesti hahmon ajatuksia, olemusta ja toimintaa korostavat raajat, jotka ovat yleensä muuhun vartaloon verrattuna varsin ohuita (kuva 5).

Tyylini on melko sarjakuvamainen ja viivan paksuuden vaihtelu tuo yleisilmeeseen eloa. Sommitelmallisesti piirustukseni ovat melko turvallisista, perspektiivi ei juuri vaihtelee ja suosin usein kultaista leikkausta. Piirustukseni ovat myös melko ilmavia, tyhjä tila on tärkeää, se joko kehystää kuvaa tai luo siihen sommittelun kautta jännitettä.

En ole koskaan pyrkinyt viemään tyyliäni mihinkään tiettyyn suuntaan, tyylini on ennemminkin muotoutunut itsestään. Jokainen kuvittaja kuitenkin poimii jatkuvasti ympäriltään erilaisia vaikutteita, niin kuvituksista, kuvakirjoista, elokuvista, sarjakuvista kuin muustakin taiteesta. Uskon piirustustyyliini vaikuttaneen vahvimmin lapsuudessa lukemani Aku Ankka ja Asterix -sarjakuvat, Mauri Kunnaksen tyyppiset lastenkirjojen kuvittajat sekä amerikkalaiset supersankarisarjakuvat.

Kuva 5. Vanhoja piirustuksia.

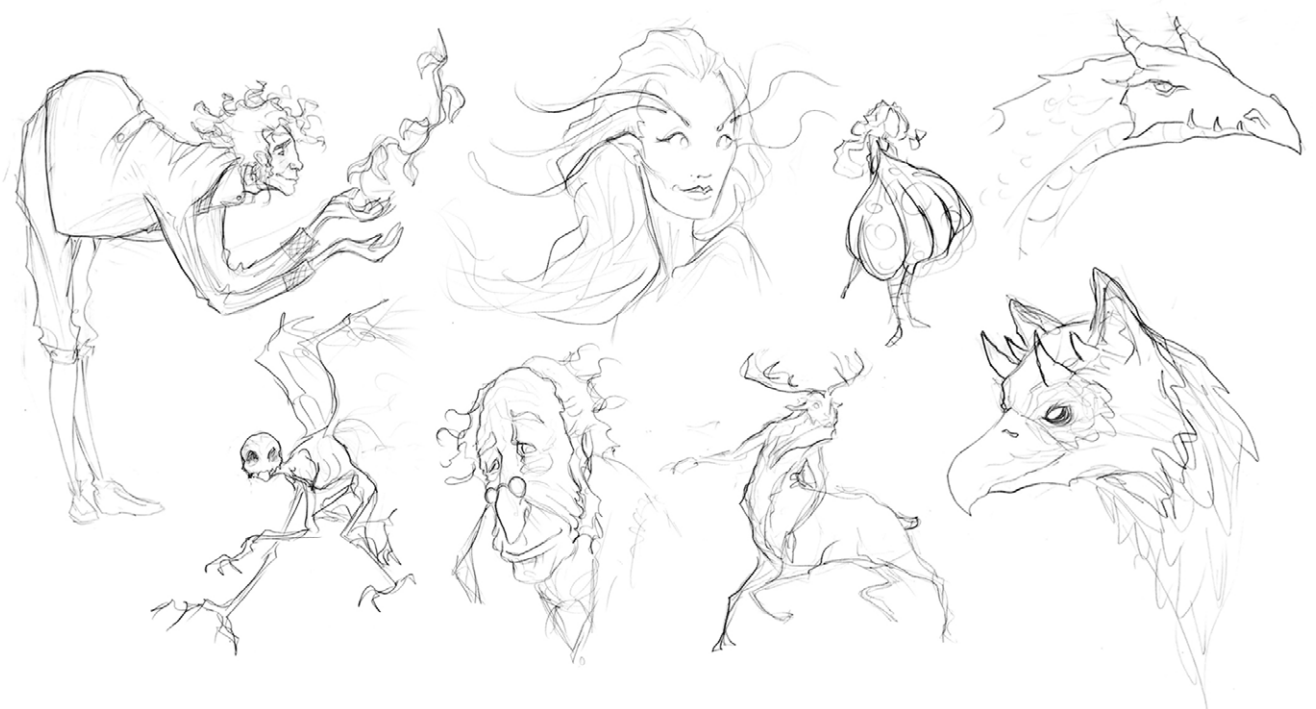

Lumottu Talvi -tarinan kuvituksia varten ei ollut tarpeellista kehittää uudenlaista ilmaisutapaa, mutta pyrin kuitenkin muovaamaan tyyliäni mahdollisimman sopivaksi tähän nuorille suunnattuun tarinaan. Tyylini vahvuus lienee persoonallisissa hahmoissa sekä ilmaisuvoimaisessa viivan käytössä, ja noiden ominaisuuksien pohjalta pyrin tekemään kuvituksia myös Viljakaisen kirjoittamaan tarinaan.

5.2 Hahmojen suunnittelu

Lumottu Talvi -tarinassa esiintyvät hahmot ovat hyvin persoonallisia ja omaleimaisia. Hahmojen vaatteita ja ulkomuotoa kuvaillaan melko tarkasti, mutta paljon jää myös lukijan mielikuvituksen varaan. Hahmojen luonne puolestaan välittyy lukijalle ennemminkin niiden tekojen ja tapojen kautta.

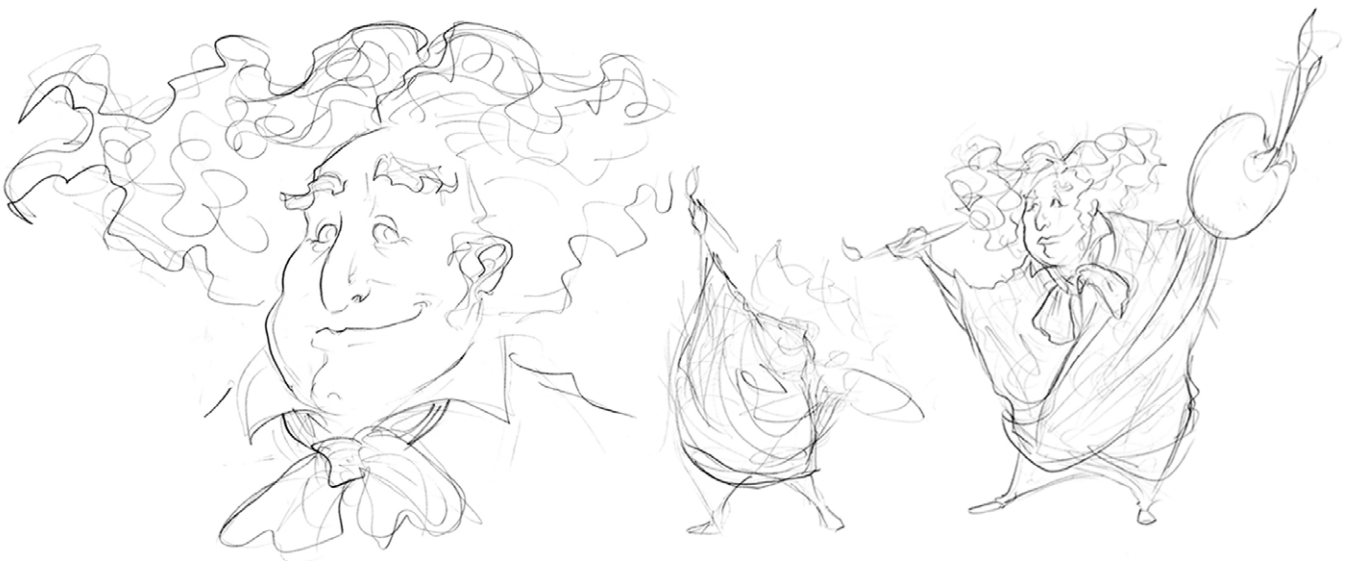
Matkallaan kirjan päähenkilö, nuori ja reipas Bianca, kohtaa muun muassa pienen ja pyöreän, herkuille person menninkäisen, perhosia rakastavan hajamielisen kutojan, Spyderina Webin, järkälemäisen kello- ja koruseppä Turgidin sekä jaloja sarvipäisiä elafeja, joilla on peuran alavartalo, mutta ihmismäinen ylävartalo (kuva 6). Vähemmän ihmismäisiä fantasiahahmoja ovat mm. vikkeli lohikäärme, luisevat riivaajat, lipeväkielinen pöllöhukka, sekä uhkaavan kookas, pukinsarvinen jääkarhu.

Kuva 6. Hahmoluonnoksia.

Kirjailija toivoi, että toisin hahmoihin oman persoonallisen leimani. Halusin hahmojen kuitenkin olevan tarinalle uskollisia, joten poimin tekstistä maininnat niiden luonteenpiirteistä, vaatetuksesta sekä fyysisistä ominaisuuksista, joita pyrin osaltani korostamaan. Yritin tuoda hahmoihin tyylliseni ominaista leikkisyyttä esimerkiksi ohuiden raajojen ja liioiteltujen asentojen kautta. Juuri asennon, ryhdin ja koko ulkoisen olemuksen kautta pyrin kuvaamaan hahmon persoonaa ja yleistä olemusta. Suunnittelin hahmoista hieman lapsenomaisempia kuin mitä olen aiemmin tottunut piirtämään, sillä se sopii mielestäni hyvin tarinan tyyliin ja korostaa sen sadunomaisuutta.

Kuvittajana koen tärkeäksi päästä mahdollisimman hyvin hahmon sisälle, tahdon ymmärtää hahmoa ja sen tarkoitusperiä. Myös Lumottu Talvi -tarinan hahmoja luonnostellessani mietin, kuinka hahmot käyttäytyisivät eri tilanteissa, miltä ne näyttäisivät esimerkiksi juostessaan, syödessään tai kiivetessään puuhun. Luomalla hahmon ympärille eräänlaista ylimääräistä elämäkertaa, uskon voivani tarjota lukijalle aidomman lopputuloksen.

Kuva 7. Hahmoluonnoksia.

Kuvasin esimerkiksi kuvassa 7 olevan maalari Vivaldo Iriksen hieman pulleana, sillä vaikkei tarinassa mainitakaan hahmon vartalonmuotoa, koin pyöreiden sopivan paremmin tämän iloiseen ja elämänmyönteiseen asenteeseen. Hän tanssahtelee maalatessaan, joten 'lentoon lähtevä' olemus sopii mielestäni hyvin taiteelli-

seen persoonaansa. Silinteripäinen kello- ja koruseppä Turgid (kuva 8) on piirretty puolestaan hieman kellokaappimaiseksi. Hahmon viiksien kuvataan muistuttavan kellotaulua, joten päätin tehdä hänen koko olemuksestaan voimakkaan ja jyrkän. Kiharapäinen Spyderina Web oli ainut hahmo, josta näin Viljakaisen tekemän luonnoksen. Korostaakseni hahmon nimeä, pyrin tekemään hänestä mahdollisimman hämähäkkimäisen.

Kuva 8. Hahmoluonnoksia.

Hahmoluonnokseni osuivat hyvin yhteen kirjailijan mielikuvien kanssa, mutta päähenkilön Biancan suhteen ne olivat jopa hämmästyttävän samankaltaisia. Vaikka tytön kasvonpiirteitä ei juurikaan kuvailla tekstissä, luonnokseni muistuttivat paljon hahmon innoituksena toiminutta kirjailijan ystävää, ja huomattuaan yhdennäköisyyden, kirjailija toivoi minun muokkaavan hahmoa vielä lähemmäksi alkuperäistä esikuvaa.

5.3 Fantasiamaailman luominen

Lumottu Talvi -tarinan maailma Wisteria on sekoitus viktoriaanista 1800-luvun Eurooppaa ja pimeää keskiaikaa. Koska aikakausia ei kuitenkaan alleviivata tekstissä, vaikka ne ovatkin selkeästi aistittavissa, en halunnut korostaa niitä liikaa kuvituksissakaan. Pyrin tuomaan esille sekä 1800-lukua että keskiaikaa vaatetukseen ja arkkitehtuuriin upotetuilla pienillä vihjeillä.

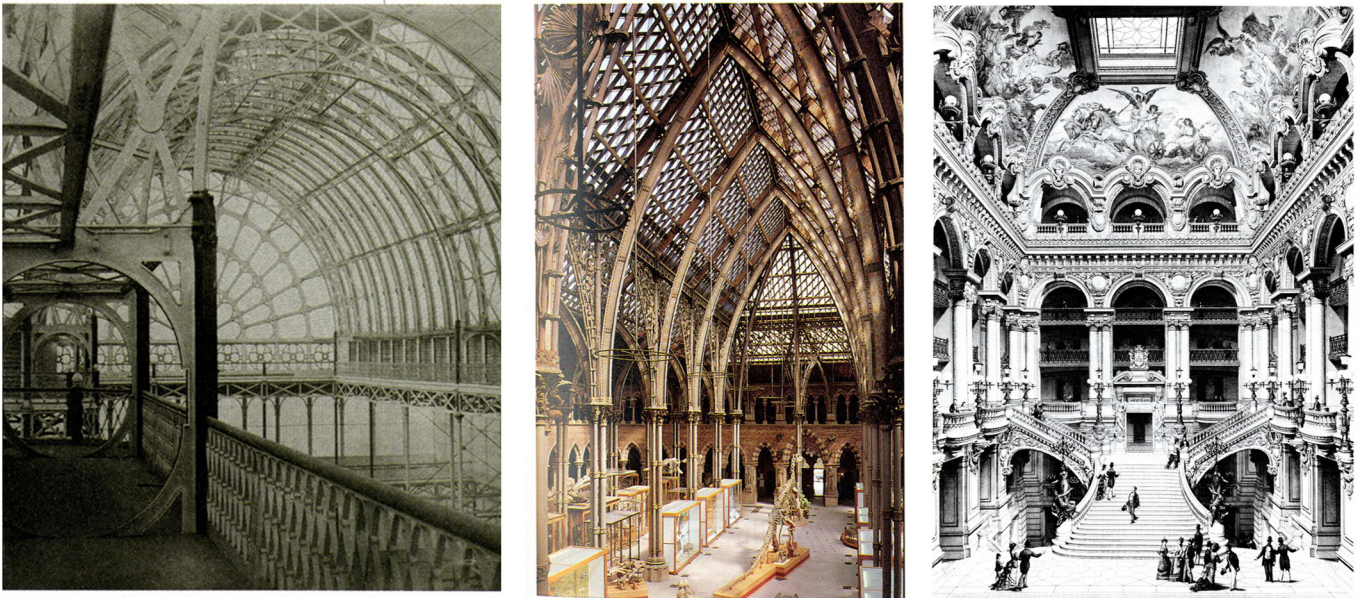
Viktoriaanisen Euroopan muoti oli jo entuudestaan pääpiirteissään tuttua, mutta perehdyin vielä tarkemmin ajan vaatteita kuvaaviin piirustuksiin ja valokuviin, joista poimin muodille tyypillisimpiä yksityiskohtia. Otin kuvituksiini vaikutteita pääasiassa yläluokan suosimasta muodista, sillä se yhdistetään yleensä parhaiten kyseiseen aikaan. Viktoriaanisen ajan muoti oli peittävää (kuva 9), naisten vaatetuksessa oli tyypillistä pitkät ja runsaat hameet, korkeat kaulukset, tiukat korseetit, sekä hanskat ja päivänvarjot. Miehet puolestaan pukeutuivat juhlallisiin pitkiin takkeihin, liiveihin ja silinterihattuihin. Keskiaikaista vivahdetta kuvituksiin pyrin tuomaan erilaisten otusten, kuten jättiläisten, keskiaikaisen vaatetuksen, kaapujen ja turkisten kautta.

Kuva 9. Esimerkkejä 1800-luvun muodista.

Viktoriaanisen ajan arkkitehtuurissa (*kuva 10*) oli vallalla kertaustyyli, joissa ihailtiin niin gotiikkaa, renessanssia, barokkia kuin rokokootakin ja samassa rakennuksessa saattoi näkyä useamman eri aikakauden vaikutus. Teollisen vallankumouksen myötä teräs- ja lasirakentaminen yleistyi, mistä esimerkkinä on muun muassa Lontoon vuonna 1851 valmistunut, mutta myöhemmin purettu Chrystal Palace sekä Pariisin maailmannäyttelyä varten rakennettu Eiffelin torni. (Gymbel 2005, 70–76.) Kuvituksissa pyrin tuomaan esille aikakaudelle tyypillisiä piirteitä erityisesti kaarevien oviaukkojen ja ikkunoiden, pylväiden sekä koristeellisten taulukehysten muodossa. Tarinassa esiintyvän suunnattoman kasvihuoneen mallina olivat erilaiset teräksiset ja lasiset rakennelmat, kuten kasvihuoneet ja ensimmäiset juna-asetat. Keskiaikaista vivahdetta arkkitehtuuriin pyrin tuomaan hieman karummin kuvattujen kivitalojen avulla.

Kuva 10. 1800-luvun arkkitehtuuria.

Halusin myös tuoda koko tarinan fantasiamaailmaan, niin rakennuksiin kuin luontoon, hahmoissa esiintyvää muotokieltä: leikkisästi vääristettyjä muotoja ja elävää viivaa. Wisterian puut kasvavat hieman koukeroisesti eivätkä rakennukset ole koskaan täysin suoria. Pyrin myös yhdistämään hahmoja, luontoa ja samalla koko yleisilmettä piirtämällä kiharaiset hiukset sekä pensaiden ja puiden lehvästöt osittain samankaltaisina.

5.4 Kuvitettavien kohtien valinta

Luonnosteltuani hahmoja ja päästyäni paremmin sisälle tarinan maailmaan, aloin valitsemaan tarinasta kuvitettavia kohtia. Vaikka kuvituksista oli tarkoitus tehdä valmiiksi vain osa, koin tärkeäksi päättää ja luonnostella karkeasti kaikki kuvitettavat kohdat, jotta kokonaisuus pysyisi mahdollisimman yhtenäisenä.

Kirjailija ehdotti projektin alussa, että jokainen tarinan 32 luvusta päättyisi lukua parhaiten kuvaavaan sivun kokoiseen kuvitukseen. Ehdotin että kuvituksia voisi olla myös enemmän ja niiden koko voisi vaihdella puolesta sivusta aukeamaan kokoihin, sillä koon vaihtelu tekee koko taitosta kiinnostavamman. Päädyin kuitenkin pääasiassa sivun kokoihin sekä muutamiiin koko aukeaman kattaviin kuvituksiin, joiden avulla paikoin pikkutarkka kuvitustyylini saisi enemmän tilaa. Halusin myös ennemmin kuvata kokonaisia tapahtumia, kuin pieniä esineitä tai yksittäisiä tilanteesta irrotettuja hahmoja, jolloin kuvituksen suuri koko on myös hyödyllisempi. Kuvitusten määrää ei lyöty täysin lukkoon, mutta noin 30–40 kuvitusta vaikutti sopivalta lukumäärältä.

Luvun loppu tai alku on hyvä paikka kuvitukselle, sillä lukija pysähtyy siinä ajatuksiin, ja voi keskittyä katselemaan kuvitusta. Kuvitukset ovat kuitenkin näissä tapauksissa yleensä kerronnasta irrotettuja, itsenäisempiä taideteoksia ja ehdotinkin että kuvituksia voisi sijoitella pitkin tarinaa. Tällöin ne kuvaisivat kyseistä kohtaa ja näin painottaisivat sen merkitystä. Lukiessani tarinaa, näin sen silmieni edessä elokuvamaisesti jatkuvana tapahtumaketjuna, josta halusin pysäyttää kuvituksiin herkullisimmat hetket. Päädyin sijoittelemaan kuvitukset tarinan sekaan, vaikka ne silloin, erityisesti jännittävän juonenkäänteen yhteydessä, saattavatkin häiritä jonkun lukijan lukukokemusta.

Kuvitettavia kohtia valitessani luotin pitkälti omaan intuitioon ja mietin millaisia kohtia haluaisin itse lukijana katsella. Kirjailija esitti muutamia toiveita, mutta muutoin kuvituksiin valikoitui pääasiassa tarinan merkittävimmät juonenkäänteet sekä kohtaamiset uusien hahmojen kanssa. Tavoitteena ei ollut kuvata kaikkea mahdollisimman tarkasti, vaan antaa ennemminkin lukijalle visuaalisia ikkunoita

tarinan maailmaan, joiden kautta voi lähteä rakentamaan omia mielikuvia. Pyrin myös valitsemaan kuvitettavat kohdat niin, etteivät samat sivuhahmot esiintyisi niissä liian usein, ja etteivät ne olisi sisällöltään liian samankaltaisia.

Valikoidessani kuvitettavia kohtia, tein niistä ensin pieniä lyijykynäluonnoksia (kuva 11), joiden avulla pyrin miettimään parhaita kuvakulmia ja koko kuvan rakennetta. Luonnoksia syntyi yllättävän vaivattomasti, tein karkeita luonnoksia lukuisista tarinankohdista, joista valitsin parhaimmat, poistin turhat ja yhdistelin tarpeen mukaan. Vaikka puntaroin paljon eri vaihtoehtoja, usein miten alkuperäiset, lukiessa syntyneet mielikuvat osoittautuivat parhaimmaksi.

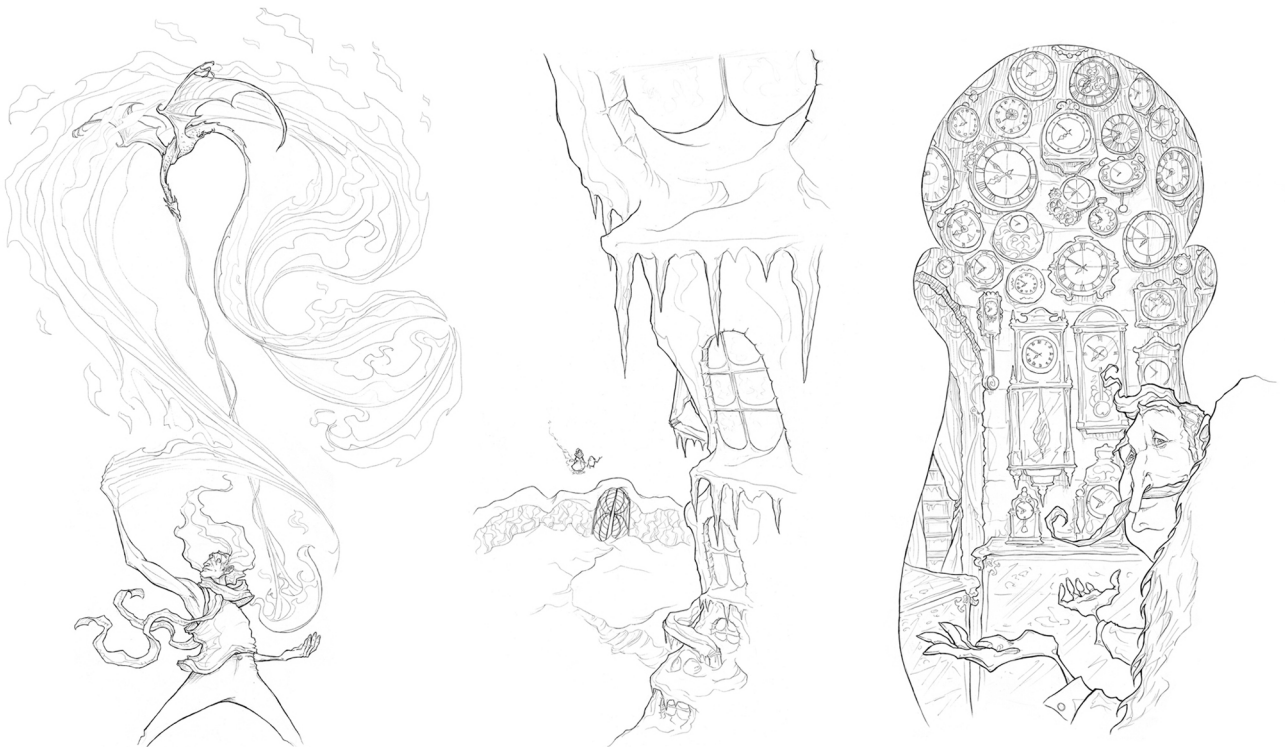

Kuva 11. Alustavia kuvitusluonnoksia.

5.5 Työvälinevalinnat

Sisäsivujen kuvituksista oli tarkoitus tehdä mustavalkoisia. Mustavalkoiset tai harmaasävyiset kuvitukset ovat värikuvia halvempia painaa ja mustavalkoiset kuvitukset myös sulautuvat paremmin tekstin sekaan. Värien lisääminen jää lukijan mielikuvituksen varaan ja joitakin tarinan kohtauksia saattaisi myös olla vaikea toteuttaa yhtä värikylläisinä kuin niitä tekstissä kuvaillaan.

Miettiessäni kuvitusten toteustapaa, puntaroin puhtaan viivapiirustuksen sekä maalauksellisemman, guasseilla, eli peiteväreillä toteutettujen kuvitusten välillä. Tutuimpana työvälineenä huopa- ja rajauskynillä tehty viivapiirustus tuntui varmimmalta vaihtoehdolta, mutta koska suurin osa fantasiakirjojen kuvituksista on viivapiirustuksia, ajattelin maalauksellisemman jäljen erottuvan paremmin muista. Tein kokeilumielessä muutamia kuvituksia peitevärien avulla, mutta koska pelkäsin sen vievän liikaa aikaa, enkä ollut täysin vakuuttunut omista maalaustaidoistani, päädyin eräänlaiseen kompromissiin. Päätin tehdä viivapiirustuksen tussi- ja rajauskynillä yhdelle paperille (*kuva 12*) ja maalata peiteväreillä sävyversion toiselle, minkä jälkeen viimeistelin kuvituksen valmiiksi tietokoneella Adobe Photoshop-ohjelman avulla.

Kuva 12. Viivapiirustuksia kuvituksiin.

Lopulliset viivapiirustukset tein A2-paperiarkin kokoon (420 cm × 594 cm). Kuvitukset ja erityisesti viivapiirustukset tehdään yleensä lopullista julkaisukokoa suuremmassa koossa, sillä se helpottaa yksityiskohtien tekoa ja pienennettäessä viiva myös ikään kuin tiivistyy. Tarkoituksena oli tehdä kuvitukset puolta pienempään A3-paperiarkin kokoon, mutta koska paperin reunat tuntuivat tulevan piirtäessä jatkuvasti vastaan, päätin vaihtaa paperin suurempaan. Kirjan suunnittelin painettavaksi hieman 'yleisintä' kirjakokoa suurempaan, 6 x 9 tuuman (15,24 x 22,86 cm) kokoon, jossa myös useita fantasiakirjoja on julkaistu, sillä näin kuvituksetkin saisivat enemmän näkyvyyttä.

5.6 Valmiit kuvitukset

Lukiessani kuvittamista käsittelevää kirjallisuutta, aloin pohtimaan omaa suhtautumistani kuvituksiin ja kuvittajan rooliin. Kuvittajana koen tehtäväkseni tarinan tukemisen: kuvitusten tulee olla uskollisia tarinalle, muttei kuitenkaan toistaa sitä orjallisesti. Haluan kuvitusteni olevan myös visuaalisesti miellyttäviä ja mielenkiintoisia katsella, mutta ne eivät kuitenkaan saisi olla pelkkiä koristeita, vaan onnistuessaan kuvitus herättää tuntemuksia ja syventää tarinaa, tuo sen askeleen lähemmäksi lukijaa.

Kuvituksissa halusin ennen kaikkea välittää kuvitettavan kohdan tunnelman. Koska Lumottu Talvi ei ole pääpiirteissään synkkä tarina, en halunnut kuvitusten olevan yleistunnelmaltaan liian synkkiä, mutten myöskään halunnut tehdä niistä ylitsevuotavan positiivisia. Jos esimerkiksi nuori päähenkilö kohtaa kammottavan olennon, halusin välittää hänen pelontunteensa, mutta jos aiheena on esimerkiksi iloinen jälleennäkeminen, halusin ilon ja onnen tunteiden välittyvän lukijalle koko ko-meudessaan.

Kuvituksia valmistui etukannen lisäksi kahdeksan kappaletta, joita kirjailija tarjosi yhdessä tarinan kanssa kustantamoille. Työstin samanaikaisesti yli kymmentä eri kuvitusta, mutta uskoin ensimmäisenä valmistuneiden yhdeksän kuvituksen riittävän edustamaan koko yleisilmettä. Ensimmäisten kuvitusten joukkoon pyrin valitsemaan visuaalisesti näyttäviä kuvituksia, jotka olisivat riittävän erilaisia ja joiden

kautta persoonalliset hahmot sekä tarinan maailma välittyisivät kustantajaehdokkaille mahdollisimman hyvin.

Lasten kuvakirjoissa kuvitukset ovat osa taittoa, mutta nuorten ja aikuisten kirjoissa kuvitukset jäävät yleensä irrallisemmiksi elementeiksi. Suunnittelin osan kuvituksista niin, että ne voisivat olla sekä oikean- että vasemmanpuoleisella sivulla, jolloin taittajalle jää pientä pelivaraa, mutta osa kuvituksista on tarkoitettu selkeästi vain toiselle sivulle. Tein kuvituksia sisältävistä aukeamista mallitaittoja, jotta kustantamot näkevät mahdollisimman selkeästi, miltä lopullinen tuotos näyttäisi.

Esimerkiksi kuvan 13 vasemman ylänurkan aukeamalla kuvitus on vasemmalla sivulla. Kuva jatkuu vasemman reunan yli, mutta oikealle reunalle muodostuvan otuksen voi kuvitella jatkuvan koko aukeaman mittaisena, valtavana valkoisena esteenä pienen tytön matkalle. Kuvan toisen mallitaiton kuvitus on puolestaan tarkoitettu aukeamalle, jonka sivut ovat mustia ja teksti valkoista, tumma tausta voimistaa kuvan pimeyttä ja tarinankohdan tunnelmaa. Taittoon sitominen korostaa mielestäni kuvituksen merkitystä ja lisää yhteyttä tekstin ja kuvan välille.

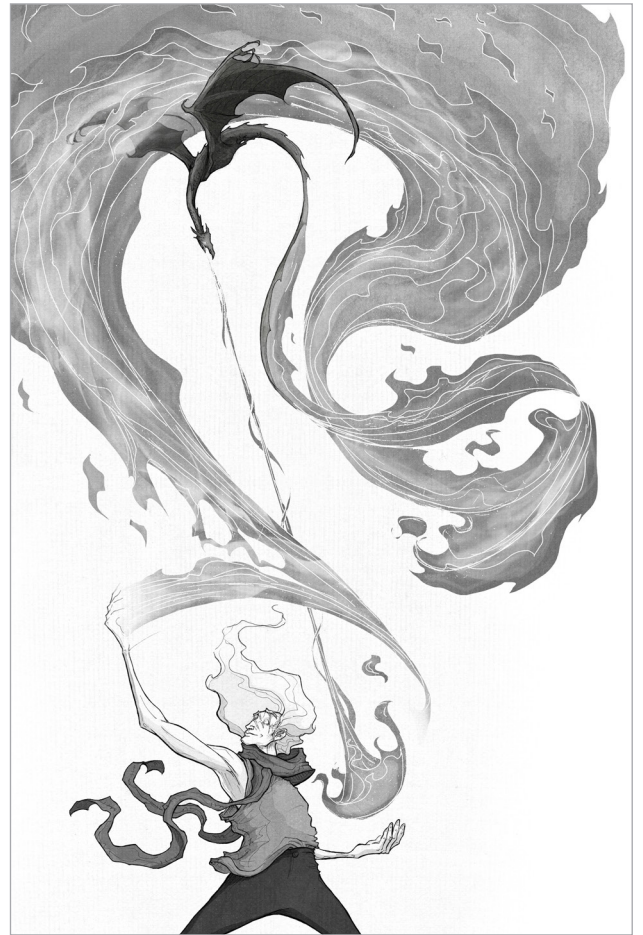

Kuva 13. Kuvitusten sijoittelu aukeamalle.

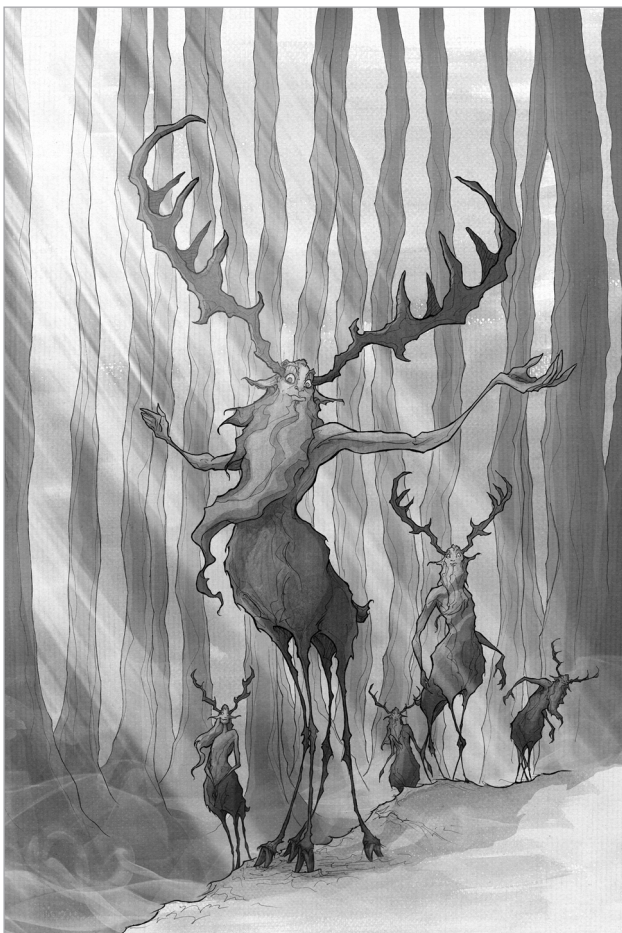

Kuva 14. Valmis kuvitus.

Kuva 15. Valmis kuvitus.

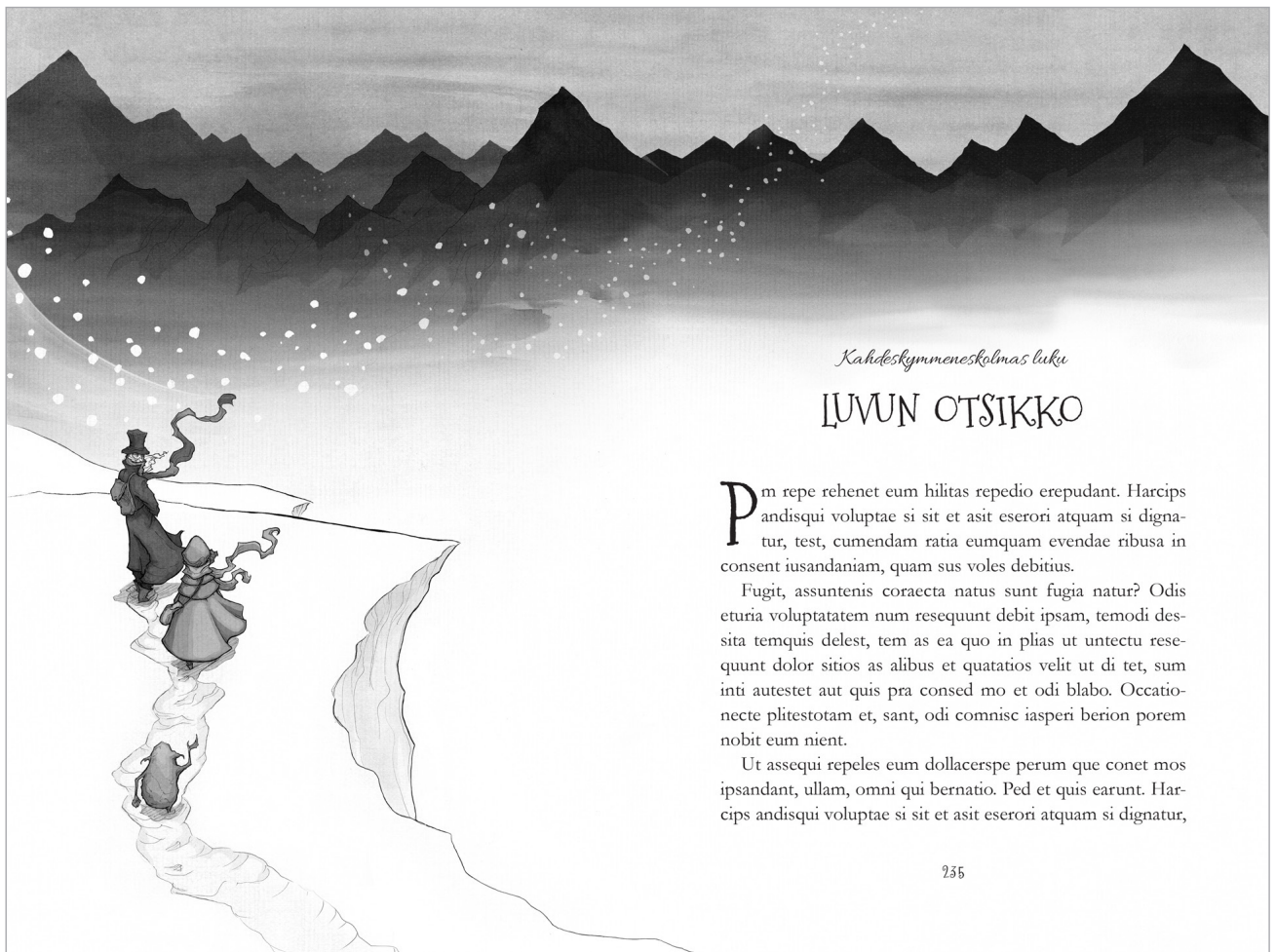
Kuva 16. Valmis kuvitus.

Kuva 17. Valmis kuvitus.

Valmistuneissa kuvituksissa on tunnelmaltaan niin positiivisia, odottavia kuin painostaviakin kuvituksia. Kuvassa 14 Bianca ja menninkäinen laskeutuvat hieman arkoina alas pimeää ja jyrkkää portaikkoa, valonaan ainoastaan kynttilä. Kuvassa 15 Tulisydän on elementissään tanssittaessaan tulta lohikäärmeen ympärillä ja kuvassa 16 ylväät sarvipäiset eläfit toivottavat tervetulleeksi unenomaiseen valtakuntaansa. Kuvassa 17 puolestaan savusta muodostuvat lintumaiset olennot näyttävät pälyilevän ympärilleen odottaen seuraavaa uhriaan.

Pyrin voimistamaan kunkin kuvitusten tunnelmaa sommittelun, sävyjen ja muotojen avulla. Aukeaman kattavassa vuoristomaisemassa (*kuva 18*) terävät ja tummat vuorenhuiput vaikuttavat uhkaavilta, kun taas hahmot tuntuvat pienen kokonsa vuoksi olevan täysin luonnon armoilla. Luonnon ja hahmojen välinen yhteys on nähtävissä myös sarvipäisiä eläfeja kuvaavassa kuvituksessa: korkeat ja voimakkaat puunrungot sekä maahan asti siivilöityvä valo lisäävät majesteettillista ja ylevää

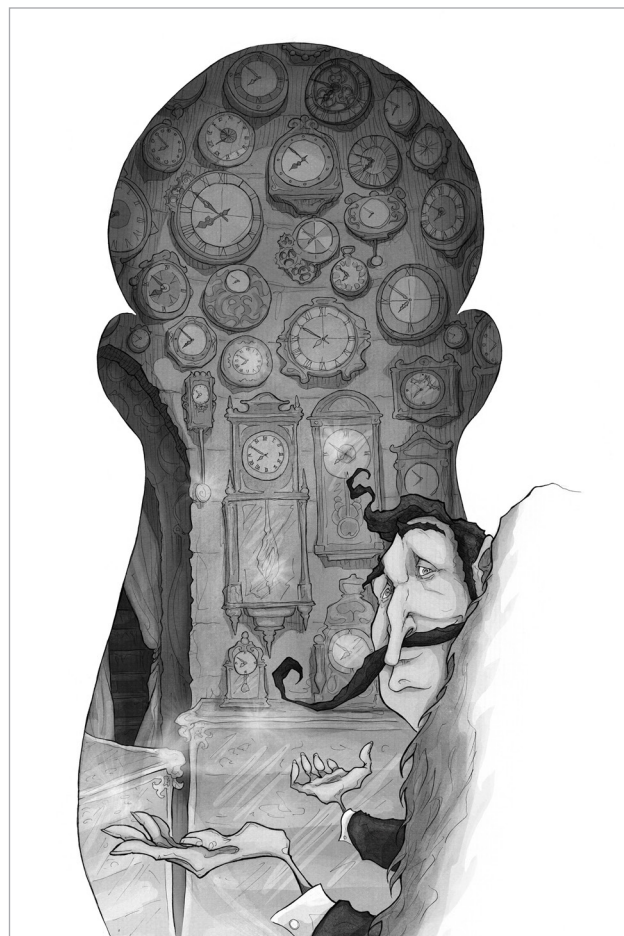
Kuva 18. Luvun alkuun tarkoitettu aukeaman kokoinen kuvitus.

tunnelmaa. Elafit ovat ylväinä metsän hallitsijoina huomion keskipisteenä, mutta samalla luonteva osa metsää. Kuvituksessa jossa Tulisydän leikkii tulella, kaarevat, kuva-alaa leikkaavat muodot lisäävät vauhdikasta tunnelmaa, eikä sommittelu varsinaisesti korosta mitään kuvan osa-aluetta toisen yli. Sekä mies, lohikäärme että tuli ovat tällä tavoin yhtä tärkeitä. Biancan kohdatessa lumihirviöitä (kuva 19), hän on kuvan alaosassa, jolloin luminen tumma taivas jää painostavaksi hänen ylleen. Ympäröivien olentojen katseet ja kädet ohjaavat katsetta tyttöön, jolloin hänen pelokas ilme tuntuu voimistuvan.

Kuva 19. Valmis kuvitus.

Kuva 20. Valmis kuvitus.

Pyrin myös vaihtelevaan lukijan asemaa kuvan katselijana. Välillä lukija voi ajatella olevansa osa kuvaa, olevansa juuri se henkilö joka elää kyseistä tilannetta tuona tiettyinä hetkenä (kuva 20). Välillä katsoja on puolestaan tilanteesta irrotettu sivustaseuraaja, ulkopuolinen tarkkailija.

Lasten kuvakirjoissa on usein mukana hahmoja, jotka eivät varsinaisesti ole osa tarinaa, mutta esiintyvät usean kuvituksen reunoilla ylimääräisenä humoristisena lisänä. Tällöin on kyse syllepsistä (Huovinen 2003, 24–25), joiden kaltaisia muistan myös monista lapsuuteni kuvakirjoista. Kuvituksissa esiintyvä pieni menninkäinen on useammassa tarinan tilanteessa sivustaseuraaajan asemassa ja koska hän on olemukseltaan hieman koominen, päätin tehdä hänestä osittain syllepsihahmon.

Esimerkiksi kulkiessaan pimeitä portaita, kuvasin menninkäisen laskeutumassa takamus edellä hieman vastahakoisen oloisena mikä huvittaa Biancaa. Puolestaan kun menninkäinen seuraa Biancaa ja Tulisydäntä vuoristossa, hän näyttää jäävän hieman muista jälkeen, minkä katselija voi ajatella johtuvan pienestä koosta tai lyhyistä hanteen uppoavista jaloista. Kumpakaan kohtaa ei kuvata tarinassa näin, mutta koska ristiriitaa tarinaan ei syntynyt ja koin sen sopivan menninkäisen humoristiseen olemukseen, päätin keventää kuvan muuten alakuloista tunnelmaa.

Kuva 21. Valmis kuvitus.

Kuva 22. Kirjan etukansi.

5.7 Kirjan kansi

Kannen kuva on mahdollisesti koko kirjan tärkein kuvitus. Hyvä kansi houkuttelee tarttumaan kirjaan ja huono kansi saattaa vaikutta ostopäätökseen negatiivisesti. Lumottu Talvi -tarinaa varten tein pelkästään etukannen (*kuva 22*), johon lisäsin myös kirjan nimen sekä kirjailijan käyttämän nimimerkin S. J. Vesper. Kaikkein mieluiten tekisin kannen kuvituksista viimeisimpänä, jolloin kirjan fantasiamaailma olisi mahdollisimman tuttu ja kuvitukseen voisi suodattaa näin parhaiten koko tarinan tunnelman.

Alusta asti oli selvää, että kannen kuvitus olisi värikäs, mutta tyyliltään samanlainen sisäsivujen kuvitusten kanssa. Selailin fantasiakirjojen kansia niin internetissä kuin kirjakaupoissakin, ja pohdin mitkä elementit tekevät joistakin kansista kiinnostavampia kuin toisista. Koska lukija ei ole uutta kirjaa ostaessaan vielä tietoinen tarkemmin sen sisällöstä, kannen tulisi herättää huomiota ja antaa pieniä vihjeitä tarinan juonesta. Kirjailijalla oli kannen kuvitukseen suhteen toiveena, että siinä olisi jossain muodossa tarinan kannalta tärkeät puut.

Vaikka tein kannesta useita luonnoksia, päädyin lopulta melko varhaiseen ideaan, jossa kaarevasti kasvavat puut kätkevät kuvan reunoille tarinan hahmoja. Puiden välistä siintää luminen maisema, jonne kirjan päähenkilö hiljalleen katoaa. Persoonalliset hahmot ovat kuvitusten kantava voima ja ilmeikkyydessään houkuttelevin elementti, joten halusin kuvata niitä myös kannessa. En kuitenkaan halunnut paljastaa hahmoista liikaa, vaan saada katselijan pohtimaan ketä henkilöt ovat ja millainen on heidän roolinsa tarinassa. Varovaiset, monitulkintaiset ilmeet herättelevät kysymyksiä ja lisäävät kuvaan mystisyyttä.

Reunusten hahmoista huolimatta kannen pääpaino on kaukaisuuteen kävelevässä Biancassa, johon muiden hahmojen katseet sekä puiden oksat ohjaavat. Mietin, pitäisikö päähenkilöä kuvata selkeämmin, tulisiko tämän olla lähempänä ja paljastaa kasvonsa, mutta koska muut hahmot ovat visuaalisesti kiinnostavampia ja huomio kuitenkin kiinnittyy tyttöön, uskoin tämän olevan paras ratkaisu. Nuorten kirjoille tyypillisesti kuvattuna päähenkilö on matkalla, hänellä on selkeästi suunta jonne-

kin, mutta jää katselijan pohdittavaksi minne tämä suuntaa.

Tummien reunojen ja lumisen maiseman välillä on suuri kontrasti, jonka uskon kiinnittävän huomion erityisesti pienessä koossa ja kaukaa katsottuna. Vaalea alue muodostaa myös kasvot, mikä jää eräänlaiseksi piilokuvaksi. Lukija havaitsee kasvot helpommin kirjan luettuaan ja törmättyään ensimmäisen kerran tarinassa kasvojen omistajaan. Myös oksat ovat osa hahmoa, minkä lukijaa toivon mukaan oivaltaa jälkikäteen. Uskon ettei kuitenkaan ole haitallista vaikkei jokainen lukija kasvoja erottaisikaan, niiden hahmottaminen on ennemminkin palkinto tarkkaavaisuudesta.

Tehtyäni joukon mustavalkoisia kuvituksia, oli hankalaa päättää kuinka värikäs kannesta tulisi. Vaikka kirkkaan värikäs kansi kiinnittää hyvin huomion, se ei sovi muiden kuvitusten tunnelmaan. Päädyin käyttämään murrettuja sävyjä, jota hallitseva sinertävyys tuo kuvaan taianomaisuutta ja unen tuntua. Täysin valmiina etukannen kuvitus jatkuisi myös takakannen puolelle, jonne tuiskuava lumi muodostuisi lisää tarinan hahmoja. Vaikkei tarinan 'hyvät vastaan pahat' -asettelu olekaan täysin mustavalkoinen, halusin tuoda tuon fantasiatarinoiden tunnetuimman rakennusaineen myös kannen kuvitukseen, jakamalla etukanteen 'hyvikset' ja takakanteen lumesta muodostuvat 'pahikset'. Pyrin antamaan kannen kuvituksessa pieniä vihjeitä tarinan sisällöstä ja herättelemään kysymyksiä juonen suhteen paljastamatta kuitenkaan liikaa.

PALAUTE VALMISTUNEISTA KUVITUKSISTA

6.1 Palautteen kerääminen kuva-analyysin avulla

Voidakseni arvioida paremmin kuvitusten onnistumista, päätin pyytää niistä palautetta. Koska kokonaista julkaisematonta käsikirjoitusta ei voinut antaa kuvitusten kanssa arvioitavaksi, päädyin keräämään palautetta kuva-analyysin muodossa graafisen suunnittelun opiskelijoilta. Kun tarina ei ollut ohjaamassa tulkintaa, halusin selvittää erityisesti millaisia ajatuksia ja tunteita kuvitukset herättävät.

Palautetta antoi 11 opiskelijaa ja heille kerrottiin vain että kuvitukset on tarkoitettu nuorten fantasiakirjaan. Kukin opiskelija analysoi kolmea sattumanvaraisesti saamaansa, kirjan julkaisukokoon tulostettua kuvitusta. Kysymykset oli jaettu neljään eri kohtaan (Liite 1). Ensimmäiseksi pyysin opiskelijoita kuvailemaan mahdollisimman objektiivisesti kuvituksen sisältöä, mitä he näkevät kuvassa. Seuraavaksi halusin selvittää, millaisena kuvitusten tunnelma koetaan: mitä ajatuksia, tunteita ja assosiaatioita kuvitukset herättävät. Kolmannessa kohdassa pyysin kuvailemaan kuvituksissa esiintyviä hahmoja ja niiden persoonia. Lopuksi pyysin analysoimaan kuvitusten yleisilmettä, kuvailemaan piirustustyyliä sekä mielikuvia kuvitusten luomasta fantasiamaailmasta. Pyysin myös pohtimaan kuvitusten onnistumista kirjankuvituksena. Valmiit kuva-analyysit palautettiin sähköisessä muodossa Moodle-oppimisympäristöön.

Kuvittaja on itse tarinan ensimmäinen tulkitsija, joten kuvituksen analysoijat ovat jo tulkinnan tulkitsijoita. Kuva-analyysi oli eräänlainen sokkotesti, kuvittajana olen kääntänyt tarinan tekstistä kuvalliseen muotoon, ja analyysissä opiskelijat kääntävät kuvitukset takaisin kuvasta sanoiksi. Toivoin analyysistä löytyvän tavoittelemiani tunnelmia sekä samankaltaisia sanoja, joilla itsekkin olen kuvaillut tarinaa, kuvituksia ja hahmoja sekä niiden synnyttämää kokonaisuutta.

6.2 Kuva-analyysin tulokset

Tulosten perusteella kuvia analysoineet opiskelijat näkivät kuvitusten tapahtumat pääosin sellaisina kuin ne oli tarkoitettukin. Muutamien kuvitusten osalta kuvan tilanne oli arvioitu 'väärin', mikä oli odotettavissa, koska alkuperäistekstiä ei liitetty mukaan. Esimerkiksi kuvitus jossa esiintyy sarvipäisiä eläimiä puiden keskellä, oli kuviteltu myös kadotetuksi merenalaiseksi valtakunnaksi, mutta toisaalta sama analysoija näki kuvituksessa myös metsän. Koska kuvitukset on suunniteltu toimivan parhaiten tekstin yhteydessä, en kokenut poikkeavien tulkintojen ajautuneen liikaa väärille poluille.

Kuvien tunnelmaa kuvailtiin pitkälti sellaiseksi, mihin olin pyrkinyt. Esimerkiksi kuvituksessa, jossa epätoivoisen näköinen Spyderina Web kutoo ympärilleen suurta tummaa kangasta, tunnelmaa kuvailtiinkin apeaksi ja ahdistavaksi sekä siinä koettiin olevan valheellista turvallisuuden tunnetta. Kankaan kommentoitiin leijuvan taianomaisesti, ja kuvan henkilöstä sanottiin tulevan *"...mieleen elämässään kovia kokenut ihminen joka on päättänyt jäädä sisälle ja kutoa itselleen turvaverkon jottei kukaan häntä enää satuttaisi. Samalla hänestä on tullut verkkonsa vanki."*

Myös muiden kuvitusten tunnelma välittyi hyvin. Kuvitus jossa kello- ja koruseppä Turgid kutsuu katsojaakin hymyillen sisälle liikkeeseensä, koettiin hieman salaperäisenä ja arvoituksellisena, mutta hahmo nähtiin kuitenkin ystävällisenä, joskin hieman epäilyttävänä. Kuvitus jossa pitkähiuksinen mies käsittelee tulta, koettiin leikkisänä ja vauhdikkaana. Kuvitusta jossa Bianca ja menninkäinen laskeutuvat portaita alas, kuvailtiin rauhalliseksi, salaperäiseksi ja pimeäksi, mutta sen ei koettu olevan varsinaisesti pelottava. Kyseinen kuva sai pohtimaan mistä hahmot ovat tulossa ja minne ne ovat menossa. Elävien kohtaamisesta kuvaavaan kuvitukseen liitettiin puolestaan kaukainen historia, luonnon jumalat, rauhallisuus ja salaperäisyys.

Aukeaman kokoista kuvitusta, jossa kolme hahmoa lähestyy tummaa vuoristoa, kuvailtiin surulliseksi, haikeaksi, hiljaiseksi ja vakavaksi. Edessä siintävä vuoristo nähtiin pahaenteisenä esteenä, jonka suuntaan kuitenkin on kuljettava. Kuvitus

jossa Bianca kohtaa lumihirviöitä, sekä kuvitus jossa on kyyristeleviä lintumaisia hahmoja, koettiin puolestaan synkkinä, pelottavina, jännittävinä sekä uhkaavina ja viimeisimpään yhdistettiin jopa kuolema.

Kirjan kannesta sain eniten palautetta. Kannen nähtiin sopivan nuorten fantasia-kirjan kanneksi ja sen tunnelmaa kuvailtiin mm. satumaiseksi, taianomaiseksi, mielenkiintoiseksi, jännittäväksi ja odottavaksi. Kuvaan yhdistettiin myös viattomuus, aikuiseksi kasvaminen ja maisemaan katoavalla tytöllä ajateltiin olevan jokin tehtävä, jota kohti hän astelee määrätietoisesti. Kannessa esiintyvien hahmojen motiivit mietityttivät, useamman hahmon mainittiin olevan epäilyttävän näköinen ja monella hahmolla arveltiin olevan salaisia tarkoituksia. Kannen kerrottiin herättelevän kysymyksiä siitä kuinka kirjan juoni etenee ja millainen on sen päähenkilö. Puunrunkojen väliin muodostuvat kasvot huomioitiin yhdessä analyysissä.

Tunnelman tavoin myös hahmojen persoonat vaikuttavat auenneen hyvin kuvituksia analysoineille. Tarinan päähenkilöä, Biancaa kuvailtiin seikkailunhaluiseksi, määrätietoiseksi, ystävälliseksi ja rohkeaksi, ja hänen roolinsa tarinan johtohahmona pääteltiin oikein, vaikkei yksikään kuvitus sitä kantta lukuun ottamatta varsinaisesti alleviivaa. Biancan arveltiin myös tulevan eri maailmasta kuin muiden hahmojen. Tulta hallitsevaa mieshahmoa kuvailtiin vakavaksi, huolehtivaiseksi, uljaaksi, taitavaksi ja itsevarmaksi ritariksi ja hänen lohikäärmettään pieneksi ja pippuriseksi, muttei pahaksi. Pientä menninkäistä kuvailtiin veikeäksi, hassuttelevaksi ja epävarmaksi. Elafien arveltiin olevan ylväitä ja jaloja, mutta myös arkoja, ja lähimpänä olevan hahmon oivallettiin olevan joukkion arvostettu johtaja.

Muutamaa hahmoa kuvailtiin hieman ristiriitaisemmin. Kello- ja koruseppä Turgid koettiin ahkerana, ystävällisenä ja sivistyneenä herrasmiehenä, mutta hänet nähtiin myös lipevänä ja hänellä arveltiin olevan jokin salaisuus. Tietty lipevä olemus välittyi itsellenikin tarinaa lukiessani ja kirjailija myös kertoi aikoneensa tehdä hahmosta tarinan petturin. Loppujen lopuksi hän on kuitenkin rehellinen hahmo, mutta palautteen perusteella pieni salakavaluus vaikuttaa päätyneen hahmon olemukseen. Kannessakin esiintyvä kutova nainen koettiin puolestaan petollisena ja epäilyttävänä, mutta toisaalta hänet nähtiin myös rauhallisena, pelokkaana ja arka-

na. Hahmon mainittiin myös useampaan otteeseen olevan noita.

Kuvitukset nähtiin onnistuneina, yhtenäisinä ja dynaamisina fantasiakuvituksina, hahmoja kuvailtiin mielenkiintoisiksi ja persoonallisiksi, ja kuvitusten koettiin olevan tasapainoisia ja riittävän yksityiskohtaisia. Kuvitusten luomaa maailmaa kuvailtiin synkäksi, satumaiseksi, jännittäväksi ja sen ajateltiin olevan täynnä seikkailua. Kuvitusten katsottiin olevan teknisesti onnistuneita, sommitteluja kuvailtiin tasapainoisiksi, hienoiksi, mielenkiintoisiksi ja rytmikkäiksi. Monet kaipaillivat kuvituksiin värejä.

Piirustustyyliäni kuvailtiin vahvaksi, leikkisäksi, humoristiseksi, rikkaaksi, herkäksi sekä omalaatuiseksi ja sekä lapsille että aikuisille sopivaksi. Viivan käyttöni koettiin olevan taitavaa ja hahmojen liioiteltujen ja terävien piirteiden sanottiin luovan kuviin satumaisuutta ja fantasiamaaisuutta. Tyylistä tai yksittäisistä kuvituksista analysoijille tuli mieleen Pan's Labyrinth -elokuva, Surkeiden sattumusten sarja -kirjat ja/tai -elokuvat, Disneyn Pieni Merenneito ja Avatar-elokuva. Kuvien perusteella kirjan veikattiin olevan nokkelasti kirjoitettu, lukijan otteessaan pitävä teos.

6.3 Kirjailijan antama palaute

Viljakainen antoi luonnoksista sekä kuvituksista palautetta koko kuvitusprosessin ajan ja oli tyytyväinen työn tulokseen. Valmistuneita yhdeksää kuvitusta hän kommentoi sanoen, että ne onnistuvat vangitsemaan tarinan sadunomaisen maailman, elävöittävät tekstiä hahmojen korostetun persoonallisuuden avulla ja muokkaavat katsojan mielikuvia vaadittuun suutaan. Hän koki myös että olin pystynyt tuomaan hahmoihin oivaltavia yksityiskohtia, joita hän ei itse olisi tullut ajatelleeksi. Viljakainen myös kuvaili viivan käyttöni olevan hienostunutta, mutta samalla vahvaa. Lisäksi hän mainitsi: *"On hienoa nähdä, miten muutamista vihjeistä ja yksityiskohdistta on mahdollista loihtia tyystin uudenlainen maailma omalaatuisine henkilöineen. Tämä osoittaa Teemun olevan alansa taitaja ja tulevaisuuden nimi mitä tulee kirjojen kuvittamiseen."*

PROSESSIN ARVIOINTI

Lumottu Talvi -tarinan kuvittaminen oli erittäin haasteellinen, mutta antoisa prosessi. Kuvitettujen fantasiakirjojen läpikäynti ja kuvitusten arviointi auttoivat synnyttämään selkeämmän mielikuvan fantasiakirjan kuvituksista. Vaikka kuvitukset ovat syvemmän tarkastelunkin jälkeen pitkälti sellaisia kuin oletin, poimin kuvituksista puuttuvia asioita, joita pystyin kehittämään omissa kuvituksissa. Esimerkiksi kuvan ajattelu tiiviimpänä osana taittoa ei ole uusi idea, mutta nuorten kirjoissa harvoin käytettynä, se erottuu tekemissäni kuvituksissa edukseen. Opinnäytetyöprosessin kautta sain aiempaa selkeämmän kuvan niin kirjan kuvittamisesta kuin kuvan tekemisestä ylipäätänsä.

Olen tyytyväinen tekemiini kuvituksiin ja saavutin pääosin työlle asettamani tavoitteet: onnistuin luomaan fantasiakirjaan sopivia kuvituksia, jotka tavoittavat kuvitettavan kohdan tunnelman sekä tuovat esille onnistuneesti hahmojen persoonallisuuden ja tarinan fantasiamaailman. Uskon kuvitusten myös tuovan tarinalle sen ansaitsemaa lisäarvoa ja kiinnostavan sekä nuorempaa että vanhempaa lukijaa. Kuva-analyysin kautta saamani palaute tukee näitä käsityksiä.

Kuten kirjailijakin palautteessaan mainitsi, olen onnistunut syventämään tarinaa ja hahmoja, sekä tuomaan niihin kiinnostavaa ylimääräistä ulottuvuutta. Vaikka kyseessä oli ensimmäinen kuvitusprojekti, jossa pyrin luomaan näin laajan yhteisen mielikuvitusmaailman erilaisine hahmoineen, uskon onnistuneeni säilyttämään kuvituksissa vahvan yleisilmeen. Hahmot kuuluvat selkeästi samaan fantasiamaailmaan ja ovat luonteva osa ympäröivää todellisuutta.

Ensimmäisten kuvitusten valmistumiseen kului aikaa lähes vuosi, työskentely oli kausiluonteista ja pitkien taukojen jälkeen paluu tarinan maailmaan oli välillä haastavaa. Tulevissa kuvitusprojekteissa koko prosessiin ei todennäköisesti voi paneutua yhtä pitkään. Pitkäkestoinen työskentely mahdollisti kuitenkin kuvitus-

ten tason arvioimisen useaan otteeseen. Jos tarina saa kustantajan, tulevissa kuvituksissa pyrin paneutumaan enemmän taustoihin sekä yritän sitoa kuvitukset yhä oleellisemmaksi osaksi aukeamaa. Jos aloittaisin kuvitusprosessin nyt kokonaan alusta, saattaisin päätyä tekemään kaikki kuvitukset perinteisin menetelmin ilman digitaalista viimeistelyä. Vaikka käsin piirtäminen ja maalaaminen vievätkin enemmän aikaa, sitä kautta voisin kehittää erityisesti maalaustekniikkani.

Useassa kuva-analyysissä esiin nousivat kuvitusten synkkyys sekä selkeä fantasiaisuus. Vaikka Lumottu Talvi -tarinassa on paljon pelottavia hetkiä ja piirustustyyliäni on aiemminkin kuvailtu synkähköksi, jäin pohtimaan ovatko valmistuneet kuvitukset yleisilmeeltään liian synkkiä. Valmistuneet kuvitukset koettiin myös hyvin fantasiamaaisiksi, ja mietin pitäisikö niiden erottua enemmän muista fantasia-kirjojen kuvituksista. Olisiko niiden pitänyt olla jollakin tavoin uudenlaisia fantasia-kuvituksia? Toisaalta liikaa totutusta poikkeavat kuvitukset saatetaan kokea turhan erilaisena tai jopa häiritsevinä.

Kuvitusprosessin selkeämpi hahmottaminen sekä oman tyylin analysointi ja kehittäminen näkyvät jo Lumottu Talvi -kuvitusten jälkeen tekemissäni piirustuksissa. Olen piirtänyt yhä erilaisempia hahmoja, leikitellyt enemmän realismin eri asteilla, käyttänyt aiempaa enemmän tekstuureita sekä kehittänyt erilaisia varjostustapoja viivapiirustuksissani. Lumottu Talvi -tarinan suunnittelu- ja kuvitusprosessi avasi-kin monia tiedostamattomia lukkoja piirustuksissani. Koen monella tapaa 'löytäneeni' prosessin myötä kuvitustyylini tai vähintään käsitän paremmin mihin suuntaan haluan sitä viedä.

POHDINTA

Opinnäytetyöni lopputuloksena on yhdeksän valmistunutta kuvitusta: kahdeksan tarinan sisäsivuille sekä yksi kirjan etukanteen. Lisäksi olen tehnyt alustavia luonnoksia loppuista noin 30 kuvituksesta ja niiden viimeistely olisi mahdollista aloittaa välittömästi tarinan saadessa julkaisijan. Toukokuussa 2013 Lumottu Talvi on vielä toistaiseksi vailla kustantajaa, mutta julkaisu vaikuttaa tällä hetkellä todennäköiseltä, sillä kirjailijalla on käynnissä neuvotteluja yhden kustantamon kanssa.

Julkaistaessa, ja mikäli tekemäni kuvitukset päätyvät kirjan sivuille, kuvitukseni saisivat huomattavaa näkyvyyttä ja tunnettavuuteni kuvittajana lisääntyisi. Kun kuvittajan töitä julkaistaan, uusien työnantojen määrä myös yleensä lisääntyy, omalla kohdallani se voisi parhaassa tapauksessa tarkoittaa uusien fantasia-aiheisten kuvitustöiden lisääntymistä. Viljakainen on suunnitellut tarinalleen myös jatko-osia, joiden kuvittaminen saattaisi olla mahdollista tulevaisuudessa.

Julkaisun jälkeen Lumottu Talvi voi saavuttaa jopa huomattavaa menestystä. Fantasiakirjallisuudelle on kysyntää ja menestyneitä kirjoja käännetään myös muille kielille. Suuret kustantamot pystyvät markkinoimaan julkaisemiaan teoksia tehokkaasti ja myynnin lisäämiseksi kirjan rinnalle tuodaan usein erilaisia oheistuotteita. Kaikkein menestyneimmät ulkomaiset lasten- ja nuorten kirjat, kuten Harry Potter-kirjat, ovat varioituneet jopa leluihin, värityskirjoihin, kuvakirjoihin, sarjakuviin, videopeleihin, animaatioihin sekä koko perheen elokuviksi asti. Jos Lumottu Talvi menestyy, tekemäni kuvitukset saattavat seurata mahdollisten käännösten mukana myös ulkomaille ja niiden tyyli voi vaikuttaa erilaisten oheistuotteiden ilmeeseen.

On kuitenkin myös mahdollista, ettei kirja menesty tai kuvitukset eivät ole lukijoiden mieleen. Pahimmassa tapauksessa koko tarina voi vielä jäädä ilman kustantajaa. Tällöin opinnäytetyöni hyödyksi 'jää' kokemus, joka kuitenkin auttaa kaikissa

tulevissa kuvitustöissä. Lumottu Talvi -tarinan kuvittamisen kautta olen omaksunut paljon tietoa kirjan kuvittamisesta, fantasiamaailman luomisesta sekä kuvan tekemisestä ylipäättänsä. Hahmotan nyt paremmin omia vahvuuksiani ja kehityskohtiani kuvittajana, joiden tiedostaminen helpottaa työskentelyä jatkossa. Vaikka fantasia-aiheiden piirtäminen tuntuu luonnolliselta ja on mielekäästä, toivon ja uskon tekeväni jatkossa myös muuntyyppisiä kuvituksia. En halua profiloitua ainoastaan fantasia-aiheisten kirjojen kuvittajaksi.

Kirjapainoala on pienentynyt, mutta suomalaiset lukevat yhä mielellään painettua kirjallisuutta. Vaikka kirjoja luettaisiin jatkossa yhä enemmän sähköisessä muodossa, myös e-kirjat ja muut mobiililaitteiden kautta luettavat julkaisut voivat sisältää kuvituksia painetun kirjan tavoin. Toimeentulo kuvittajana voi olla aluksi epävarmaa, mutta kuvitusten ja kuvittajien arvostus on nykyisin melko korkealla. Kuvituksia halutaan esimerkiksi levynkansiin, elokuvajulisteisiin, t-paitaprintteihin ja suoraan taiteeksi seinälle. Erilaiset kuvitustyyliä nousevat pinnalla eri aikoina, mutta pinnalle mahtuu samanaikaisesti kellumaan myös toisistaan eroavia tyyliä ja jokaiselle tyyliä on innokkaita kannattajia. Suosikkikuvittajien uraa seurataan tiiviisti ja kaikkein suosituimmat ovat jopa suoranaisen fanituksen kohteena.

Huolimatta pitkäaikaisesta haaveestani tehdä kuvituksia, opinnäytetyön myötä olen ensimmäistä kertaa alkanut ajattelemaan itseäni kuvittajana. Samalla olen myös todella ymmärtänyt kuinka paljon kuvituksella voi vaikuttaa ja kuinka paljon kuvittaja voi hyödyntää työssään erilaisia kulttuuriin sidottuja ennakkokäsityksiä ja -luuloja. Uskon nyt aiempaa enemmän kykyihini ja koen olevani selkeästi ammattitaitoisempi ja valmiimpi kohtaamaan tulevat haasteet. Opittavaa on paljon, mutta kaiken tulevan tiedon aion ottaa avosylin vastaan. Vaikka kuvittajan urani onkin vielä lähtökuopissaan, eikä varsinaisesti edes alkanut, tunnen vaihtaneeni lämmittelypuvun kilpa-asuun.

LÄHTEET

- Ahjopalo-Nieminen, T.** 1999. Kuvittajan keinot. Jyväskylä: Kirjayhtymä.
- Gympel, J.** 2005. Arkkitehtuurin historia: Antiikista nykypäivään. Saksa: Könnemann.
- Hatva, A.** 1987. Kuva - hyvä renki, huono isäntä. Porvoo: Oy Urex.
- Hatva, A.** 1993. Kuvittaminen. Rakennustieto Oy, Helsinki: Karisto Oy.
- Huovinen, A.** 2003. Yksi kuva, tuhat sanaa? - Satukuvan merkitys lapselle. Teoksessa Brusila, R & Ylimartimo, S (toim.). 2003. Kuvittaen - Käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunnan julkaisija.
- Leinonen, A & Loivamaa I,** (toim.). 2006. Ihmeen tuntua - Näkökulmia lasten- ja nuorten fantasiakirjallisuuteen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelut Oy.
- Niemelä, J.** 2003. Informatiivinen kuva ja kuvallinen informaatio. Teoksessa Brusila, R & Ylimartimo, S (toim.). 2003. Kuvittaen - Käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunnan julkaisija.
- Pääkkönen, T-M.** 2012. Kohti satumaailmaa ja sen taa - Miten luoda toimiva satukuvitus? Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Viestinnän koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Sisättö, V.** 2006. Fantasia ja fantasiakirjallisuus. Teoksessa Leinonen, A & Loivamaa, I (toim.). 2006. Ihmeen tuntua - Näkökulmia lasten- ja nuorten fantasiakirjallisuuteen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelut Oy. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tapola, K & Talvitie, V.** 2005. Jaettu lammas eli Totinen leikki lapsen maailmassa. Teoksessa Satua ja totta - Suomalaisia ja ruotsalaisia lastenkirjakuvituksia. Helsinki: Art-Print Oy.
- Ylimartimo, S.** 1998. Auringosta itään, kuusta länteen - Kay Nielsenin kuvitustaide ja mahdollisen maailman kuvaamisen keinot. Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy.
- Ylimartimo, S.** 2001. Kanssa ja lisää, vaiko ohi tai jopa vastaan? Lastenkirjan kuvittaja myötä- ja mielikuvittajana. Teoksessa Rättyä, K & Raussi, R (toim.). 2001. Tutkiva katse kuvakirjaan. Tampere: Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutti.

KUVALÄHTEET

KUVA 2.

Tony DiTerlizzi & Holly Black. 2009. Spyderwickin kronikat II:

Jättiläispulma. Juva: WS Bookwell Oy. Kuvitus: Tony DiTerlizzi.

Paul Stewart & Chris Riddell. 2006. Tarinoita maan reunalta 2: Myrskyn metsästäjät. Juva: WSOY. Kuvitus: Chris Riddell.

Lars-Henrik Olsen. 2006. Erik Ihmisenpoika. Helsinki: Egmont Kustannus / Kirjalito. Kuvitus: Jesper Ejsing.

KUVA 3.

Silvana De Mari. 2004. Viimeinen haltija. Juva: WS Bookwell Oy. Kuvitus: Gianni De Conno.

Timothée De Fombelle. 2010. Tobi Lolness. Tammi. Kuvitus: François Place.

Tony DiTerlizzi & Holly Black. 2004. Spyderwickin kronikat II: Silmikivi. Juva: WS Bookwell Oy. Kuvitus: Tony DiTerlizzi.

Sarah Prineas. 2010. Taikavaras - Kadonnut. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino. Kuvitus: Antonio Javier Caparo.

David & Leigh Eddings. 1999. Rivan aikakirjat. Hämeenlinna: Karisto Oy. Kuvitus: Geoff Taylor.

KUVA 4.

Lars-Henrik Olsen. 2006. Erik Ihmisenpoika. Helsinki: Egmont Kustannus / Kirjalito. Kannen kuvitus: Jesper Ejsing.

J. K. Rowling. 2008. Harry Potter ja salaisuuksien kammio. Jyväskylä: Tammi. Kannen kuvitus: Mika Launis.

Reeta Aarnio. 2008. Maan kätkemät. Keuruu: Otava. Kannen kuvitus: Jussi Kaakinen.

KUVA 9.

JoAnne Olian. 1994. Children's Fashion 1860-1912 - 1,065 costume designs from "La Mode Illustrée". Dover Publications, Inc.

Nancy Bradfield. 1981. Costume in Detail, Women's dress 1730-1930. Harrap London.

Madeleine Ginsburg. 1982. Victorian Dress in Photographs. B. T. Batsford LTD.

KUVA 10.

Jonathan Glancey. 2000. The Story of Architecture. Verona, Italy: Dorling Kindersley.

Jan Gypmel. 2005. Arkkitehtuurin historia - Antiikista nykyaikaan. Germany: Könemann.

KUVA-ANALYYSIN KYSYMYKSET:

1) Kuvaile kuvituksen sisältöä.

- Mitä näet kuvassa?
- Mitä siinä tapahtuu?
- Kuvaile sisältöä ja rakennetta (sommittelu, perspektiivi, sävyt) objektiivisesti.

2) Kuvaile kuvan tunnelmaa.

- Millaisena koet kuvan?
- Mitä ajatuksia, tunteita ja assosiaatioita kuva sinussa herättää?

3) Kuvaile kuvassa esiintyvää hahmoa/hahmoja.

- Millaisia persoonia hahmot mielestäsi ovat?
- Kuvaile hahmoja adjektiivein ja/tai kokonaisin lausein.

4) Arvio kuvituksia lopuksi kokonaisuutena

- Kuvailen kuvitusten yleisilmettä.
- Kuvaile tyyliä, millainen se mielestäsi on?
- Kuvaile lyhyesti mielikuvaasi kuvitusten luomasta fantasiamaailmasta.
- Pohdi kuvitusten onnistumista kirjankuvituksena.

